

[Formanden.]

- 3) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning*
- 4) *Spørgsmål til ministrene.*

Mødet hævet kl. 18¹².

4. møde.

Onsdag den 20. oktober kl. 9³⁰.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Finn Poulsen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik derefter til:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Finn Poulsen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Gårdejer Chr. Nybo Jacobsen, Hårby, vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling af statsministerens redegørelse ved folketingets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 93).

Forhandlingen genoptoges.

Aksel Larsen: Der er brugt en del tid af forskellige talere i debatten til at tale om

folketingets læseferie og debattens form. Jeg vil tillade mig at sige, for at der ikke skal være misforståelser, at bortset fra at læseferien er noget traditionelt, og at vi måske burde gå bort fra den tradition, er der så mange andre traditioner, vi burde gå bort fra. Jeg synes, det var mere vigtigt, at vi interesserede os for at forbedre folketingets arbejdsmetode f. eks. ved at erstatte de utrolig mange udvalg om lovforslag med faste udvalg.

Hvad angår læseferien i år, er den aftalt på et møde mellem partiformændene, så jeg tror ikke, man kan laste hverken den højtærede formand eller regeringen for, at der holdes læseferie, bortset fra at den måske var nødvendig, når statsministeren skulle på rejse til Sovjetunionen.

Hvad angår selve debatten, har jeg kun to ting at sige; det ene er personligt, og det andet er mere alment. Det personlige er dette, at når der forestår en sådan debat, kan jeg ikke være i fred for journalister, der vil have min tale skriftligt, og de lærer aldrig, at det kan jeg ikke skaffe dem. Det skyldes måske, at jeg synes, det er sjovere at tale med det talte ord end med det skrevne, men det skyldes måske også, at med de arbejdsforhold, man byder os herinde, og med et fattigt parti i ryggen skal jeg skrive mine taler selv; og når man har en tre dages partikongres og diverse møder ude på Engshavevej, kniber det jo med at få tid. Jeg synes heller ikke, det er så nødvendigt, når jeg tænker på, hvor alment dødssygt denne debat har formet sig. Man klarer det nok, uden at man har skrevet det op, men jeg beklager selvfølgelig, at pressens medarbejdere skal tvinges til selv at referere.

I øvrigt om debatten — og det er mere væsentligt naturligvis — er det selvfølgelig en uting, at man skal have en såkaldt storpolitisk debat, hvor alt skal rodes sammen og puttes i samme gryde som en sammenkogt ret, så folk ikke kan skille ingredienserne fra hinanden. Jeg ville i hvert fald finde det ønskeligt, at vi ikke blot fik en reel debat, der koncentrerede sig om udenrigspolitik, ved siden af denne almene politiske debat, der væsentlig drejer sig om indenrigspolitik, men at man, også hvad udenrigspolitiske debatter i folketinget angår, delte problemerne op, så man ikke puttede hele udenrigspolitikken, hele jordkloden og må-

[Aksel Larsen.]

ske også rummet i den samme gryde. Jeg håber, vi kan komme dertil.

Og nu jeg siger dette, vil jeg tilføje, at i og for sig blev der ikke talt så meget om udenrigspolitik i går, når man lige ser bort fra det ærede medlem hr. Baunsgaard, som var meget stærk i stemmeføringen vedrørende det udenrigspolitiske. Man forstår, at jo længere det ærede medlem og hans parti kommer på afstand fra deltagelse i regeringsarbejdet, jo stærkere bliver de i stemmeføringen i disse spørgsmål, men det er naturligvis kun godt.

Jeg er meget tilfreds med, at den højtærede statsminister gentog sit absolutte nej til atomvåbens placering på dansk område. Jeg går ud fra, at det fortsat er et lige så absolut nej til den planlagte og måske opgivne MLF-styrke.

Jeg finder det endvidere interessant, at den højtærede statsminister i sin åbningstale fortalte, at Danmarks udenrigspolitik har én grundpille, nemlig De Forenede Nationer. Tidligere år var det altid 2 grundpiller, det drejede sig om, nemlig De Forenede Nationer og NATO eller somme tider NATO og De Forenede Nationer. Jeg har bemærket, at i Norge har det samme gjort sig gældende. Den afgående arbejderparti-regering lod i sin trontale forstå, at Norges udenrigspolitik har én grundpille, nemlig FN, og hvis man var i tvivl om årsagen til, at man kun har talt om FN i denne forbindelse, så blev det uddybet af Norges daværende udenrigsminister, Lange, som sagde: med de tilstande, der er i NATO, og den opløsning, der er i NATO, kan man ikke bygge sin udenrigspolitik på den forening. Jeg går ud fra, at det er tilsvarende overvejelser her i Danmark, der har bevirket, at den højtærede statsministers tale fik den nævnte formulering.

Derimod kan jeg ikke erklære mig tilfreds med visse andre udenrigspolitiske afsnit i statsministertalen, og for ikke at brede mig vil jeg sige, at dette i særdeleshed gælder udtalelserne om regeringens mening om amerikanernes krig i Vietnam. Jeg finder som det ærede medlem hr. Baunsgaard — og jeg forstår også adskillige ærede medlemmer af socialdemokratiets folketingsgruppe — at den danske regering burde optræde ganske anderledes og ikke i den grad være et tale-

rør for regeringen i Washington. Jeg finder, at den danske regering burde give udtryk for, at Danmark anser USAs krig mod Vietnam for at være en trussel mod verdensfreden og et forsøg på undertrykkelse af det vietnamesiske folks selvbestemmelsesret. Jeg finder, at Danmark burde tilbagekalde sin anerkendelse af regeringen i Saigon, som jo aldeles ikke er en selvstændig regering, der selv har magten i sit land, men kun er en vasalregering, der lever af USAs nåde. Og jeg finder, at Danmark burde pukke på Genèveaftalerne af 1954. Jeg ved, at det er gjort et par gange af den højtærede udenrigsminister, men det kunne gøres langt stærkere og mere effektivt. Jeg mener, at Danmark — hvad jeg dog forstår den højtærede udenrigsminister har slået noget til lyd for i De Forenede Nationer — burde kræve, at bombetogterne mod Nordvietnam ophører, og at man sætter sig til forhandlingsbordet, naturligvis med Vietcong som ligeberettiget partner.

Noget sådant lyste ikke ud af den højtærede statsministers åbningstale, og jeg må benytte lejligheden til at sige, at det var den politik, man burde vente af Danmark. Jeg er sikker på, at det er en sådan politik i dette forhold, den altovervejende del af det danske folk ønsker, uanset hvilke misforståelser hr. Ole Bjørn Kraft gør sig skyldig i, og jeg tillader mig igen at erindre om, hvad en tidligere minister, hr. Bertel Dahlgaard, har sagt: at det ville gøre et ganske godt indtryk på Danmarks allierede, om Danmarks regering nærmede sig dem i nogenlunde oprejt stilling.

Jeg anser det for nødvendigt at beklage, at den højtærede statsminister kun havde så få ord at sige om det nordiske samarbejde og Nordisk Råd. Jeg synes, det var rimeligt, om den danske regering nu forsøgte at blive deltager i den diskussion, der dog er ved at opstå i Norden — jeg ved ikke, hvor længe den allerede har været i gang mellem Norge og Sverige — nemlig diskussionen om et eller andet nordisk alternativ til Norges og Danmarks medlemskab af Atlantpagten. Det er da ganske indlysende, at hvis der kommer noget ud af disse samtaler, som altså ikke er officielle, må Danmark være dybt interesseret i resultatet. Det må da være sådan, at vi må anse det for uhyre gavnligt for vore lande og formodentlig

[Aksel Larsen.]

også for verdensfreden, om der kunne etableres et nordisk neutralt område; fremfor alt er det sådan, at vi må sikre os ikke at blive udelukket af Norden og blive henvist til at søge det, man med et misforstået udtryk kalder vor sikkerhed, mod syd.

Jeg tror, at Danmark ikke alene folkeligt, kulturelt og historisk hører sammen med Norden, men også, at et udvidet nordisk samarbejde vil være til fordel såvel for Danmark som for de øvrige nordiske lande. Jeg er aldeles sikker på, at i udenrigspolitisk og i sikkerhedspolitisk henseende bør vi absolut orientere os mod Norden. Naturligvis er det for tidligt, og jeg forlanger ikke, regeringen skal tage stilling til, hvad dette skal ende med. Men alene det, at der er ved at komme en diskussion i gang om, hvad der skal ske efter 1969 eller før, hvis NATO opløses tidligere, ja, det er da udmærket; så skal vi ikke forudkalkulere, hvad den kan ende med, men vi kan være med til at påvirke den for også at være med til at bestemme, hvad den skal ende med.

Hvad angår statsministertalen i øvrigt, ja, så var den jo stilfærdig, og det er forståeligt, og det skal ikke bebrejdes statsministeren. Den var stilfærdig angående den indenrigske situation, angående økonomi, skatter o. s. v. Den bebudede fremsættelse af nogle lovforslag, deriblandt selvfølgelig kildeskatten og noget lignende. Men den sagde jo i grunden ikke noget klart, noget tydeligt eller noget med perspektiv om, hvad der i grunden skal ske fremover. Hvad skal der ske, efter at vi har fået forårets skattebuketter, efter at vi har fået en del af det af regeringen tilstræbte kasseoverskud, og efter at meromsen er havareret?

Ja, nu har jeg godt hørt, at den højtærede statsminister monotont gentager, at meromsen skam ikke er havareret, den er i bedste orden, alt det tekniske arbejde er gjort, og den kunne sådan set træde i kraft i morgen, hvis bare der var den fornødne vilje i folketinget. Derom må jeg nu sige, at jeg har indtryk af, at den højtærede statsminister af en eller anden grund betjener sig af noget, man engang i min ungdom kaldte Coués metode. Coué var en fransk læge, som havde den opfattelse, at hvis de syge blot sagde til sig selv: dag for dag bliver vi raskere, så blev de også raskere. Det siges, at der var

en patient, der engang forsøgte det; han havde fået det råd af sin læge, som var tilhænger af Coué, at han skulle sige: „Sydens sol har skinnet på mig og gjort mig rask“, og så påstås det, at manden til sidst døde af solstik. Men jeg kan ikke garantere for, at det virkelig skete sådan. Jeg kan kun sige, at uanset hvor tit den højtærede statsminister påstår, at meromsen er klar, at lovforslaget i orden, at alt er undersøgt, og at det kan vedtages i morgen, hvis viljen er der, så kan det ikke lade sig gøre, for det er aldeles ikke tilstrækkeligt undersøgt. Det er ikke tilstrækkeligt gennemarbejdet. Det er ikke overvejet, om det overhovedet er en fornuftig skatteform, eller om man skulle vælge en anden, hvis man skal have en udvidelse af forbrugsbeskatningen. Jeg må måske minde den højtærede statsminister om, at hans partifæller i Sverige, som i mange år har arbejdet med dette problem, er blevet bange og ikke har gennemført nogen meroms. Jeg tror, statsministeren skulle undersøge, hvorfor hans partifæller i Sverige nøler; så kan det være, at han også bliver lidt mindre begejstret for denne nye opfindelse.

Men hvorom alt er, meromsen kommer ikke nu, den kommer ikke inden for en overskuelig fremtid, den kan ikke løse regeringens problemer med kasseoverskudet, og den kan ikke klare finansieringen af de kommende store offentlige opgaver. Man må finde på noget andet. Så bliver det selvfølgelig et spørgsmål, om vi skal have nye skatter, men jeg har forstået, at regeringen er blevet noget betænkelig af den grund, at de vise mænd har advaret mod nye skatter lige i dette øjeblik og har givet udtryk for, at konjunkturerne meget vel kan arte sig sådan, at der kan komme arbejdsløshed i hvert fald i byggefagene. Jeg tillader mig at tro, at jeg selv tidligere fra denne talerstol har sagt, at hvis man ikke er forsigtig, så kan det gå galt i denne del af erhvervslivet.

Regeringen fik jo ikke sit kasseoverskud på de 1.200 millioner kr., den fik slet ikke et kasseoverskud på 2 milliarder, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen mente den skulle have; men den fik jo da et kasseoverskud, og det ser altså ud til, at den mener, at den ikke kan regne med at få det forøget i den resterende del af finansåret.

[Aksel Larsen.]

Med henblik på kasseoverskuddet må jeg tillade mig at erindre om, at regeringen under den megen tale om et kasseoverskuds velsignelsesrige virkninger hævdede, at det bl. a. ville sætte Nationalbanken i stand til at opkøbe obligationer i en grad, så obligationskursen ville stige, den reelle rente falde og huslejestigningen dermed blive afbrudt, ja, måske ville huslejen endda falde i det nyere byggeri. Da vi fik behandlet vort forslag om oprettelse af en offentlig boligfond, blev dette afvist fra regeringsside netop med den motivering, at det var meget bedre at skaffe et kasseoverskud, aflevere det til Nationalbanken og bede den købe obligationer for en del af pengene. Så vidt jeg har set, har Nationalbanken allerede på forskud købt obligationer for mere, end kasseoverskuddet andrager. Alene gennem 3 måneder i sommer har den købt for 750 mill. kr. — ja, når man nu tænker på obligationskursernes størrelse, har den vel fået obligationer med et pålydende af over 1 milliard kr., hvad der sådan set er en glimrende forretning for Nationalbanken, for den får jo en høj rente af sine penge. Men hvis den på 3 måneder har købt for 750 mill. kr., vil det dog sige, at den i løbet af finansåret køber for langt mere end kasseoverskuddet. Jeg er ikke tilstrækkeligt nationaløkonom til at sige, hvordan denne pengeudpumpning ad en anden dør virker, men jeg kan da i hvert fald se, at dette i historien enestående obligationsopkøb ikke har fået obligationskurserne til at stige, men kun med nød og næppe har fået dem til at blive liggende på det lave niveau, de var kommet ned på. Det har jo altså bragt os i den situation, at huslejen i det nyere byggeri stiger og stiger; jeg behøver kun at sige: Albertslund og Høje Gladsaxe, så ved man, hvad jeg tænker på.

Kendsgerningen er i hvert fald, at den måde at ordne huslejerne, obligationskurserne og renten på, som regeringen ville anvende, nemlig via kasseoverskuddet og Nationalbankens opkøb af obligationer, ikke

har virket, og jeg synes, man skal tænke på dette og så indstille sig på at være noget mere velvillig over for boligfondsforslaget, når vi genfremsætter det. Jeg forestiller mig i øvrigt, at man vil være mere velvillig set på baggrund af, at socialdemokratiets kongres ikke alene begravede den højtidelige statsministerdoktrin om, at SFs stemmer ikke tæller med, men også fastslog, at hvis andre metoder glipper, må man have en offentlig boligfond.

Jeg tror ikke på, at man skal gå den vej, der har været slået til lyd for her i tinget, nemlig huslejeudligningsvej. Man har jo betrådt den hidtil; dels er der sket en stadig glidning opad af huslejen i den gamle og ældre boligmasse, dels har folkettinget ved flere lejligheder givet tilladelse til husleje-forhøjelser, men disse er jo vel at mærke stadig væk gået i husejernes lommer. Jeg tillader mig at sige, at hvis man tænkte sig at få det, man kalder en fuldstændig huslejeudligning, så er det muligt, at man på papiret ville sige, at en lille smule af provenuet skulle bruges til at billiggøre lejen i de nye huse, men størsteparten ville jo ikke blive brugt dertil, og så ved jeg ikke, om det kunne hjælpe; det kunne i hvert fald ikke hjælpe på huslejen.

Jeg er tilhænger af, at man tilstræber huslejeudligning ved at skaffe huslejen ned, først og fremmest i det nyere og det nyeste byggeri; og når det er gjort — men ikke før — kan man se, om der skal gøres noget ekstra; men så må man jo også tage hensyn til kvaliteten af boligerne.

Jeg mener, at boligsektoren bør hales ud af den almindelige spekulationssektor, den bør undrages den almindelige markeds- og rentemekanisme; dér hører den ikke hjemme nu om stunder, og vi får ikke løst boligproblemet, hvis man ikke vil gå den vej.

Jeg noterer altså, at der ikke straks kan ventes nye skatteforslag fra regeringen, og det er godt. Ganske vist har det ærede medlem hr. Peter Nielsen her i går sagt, at det er bedst for skatteyderne, at folkettinget kommer i arbejde. Jeg er ikke sikker på, at

[Aksel Larsen.]

skatteyderne ser sådan på det, for de har jo opdaget, at når folketinget beskæftiger sig med skatter, kommer de til at betale mere i skat, uden at de har garanti for, at det hjælper.

Jeg tror, det er rigtigt at indkoble en skattepause, og den skal ikke være for kort. Jeg siger dette, ikke blot fordi jeg synes, befolkningen måske trænger til den, men først og fremmest fordi regeringen og folketinget trænger til en pause for at få tid til at skaffe sig et overblik over statens finanser, over den offentlige økonomi, over hele den økonomiske udvikling og over skattesystemet. I meromsudvalget, hvis digre beretning foreligger, har vi fået materiale om skatternes vægt på forskellige indkomstgrupper. Det viste sig her som på alle andre områder, at Danmarks statistik er meget, meget mangelfuld, og jeg vil da håbe, at man snart tager fat på at gøre den noget bedre. De eneste oplysninger, man kunne give, var, at man havde undersøgt skattebyrdens vægt på visse indkomstgrupper af lønmodtagere, men kun lønmodtagere, og man kunne nogenlunde oplyse, hvordan skatternes vægt fordelte sig på indkomstgrupper op til 50.000 kr. i bruttoindkomst eller såkaldt familieindkomst. Når man talte om skattebyrdens vægt, var det såvel direkte som indirekte skatter og kommuneskatter. Efter den statistik, der kunne stilles til rådighed, så det sådan ud, at familieindkomster på 15.000 kr. alt i alt i skatter svarer omtrent lige så høj en procent som familieindkomster på 50.000 kr. om året. Mere interessant var det dog, at der derimellem var en pukkel omkring 30.000-35.000 kr.; dér var den procent, der blev svaret i skat, større end både ved 15.000- og ved 50.000 kr.-niveauet. Men fra 30.000-35.000 kr. gik linjen nedefter. Vi ved intet om, hvorvidt den fortsat går nedefter, når vi når til 100.000, 150.000 eller 200.000 kr. i familieindkomst, men det er i hvert fald tankevækkende, at det forholder sig sådan med progressionen i skattesystemet i Danmark, at der af familieindkomster på ca. 15.000 kr. svares praktisk talt samme procent i skatter som af familieindkomster på ca. 50.000 kr. Det siger, at der er noget galt, for det har dog været sådan, at der skulle være progression, de stærkeste skuldre skulle

bære de tungeste byrder, og de med de større indkomster skulle betale flere ører i skat af hver krone end de med de små indkomster — beskattningen skulle have et vist indkomstudjævrende sigte. Det ser ud til, at man er kommet omtrent så langt væk fra dette, som man har kunnet komme. For mig ser det ud, som om man, hvis man fortsætter ad forbrugsbeskatningens vej, vil nå til, at de med de små indkomster kommer til at betale en større procentdel af deres indkomster i skat end de med de store indkomster.

Ja, dermed synes jeg vi har fået noget at vide om, i hvad retning en skattereform bør gå, og jeg anbefaler den skitse til skattereform, som socialistisk folkeparti har forelagt i meromsudvalget, og som findes aftrykt i meromsudvalgets beretning, til nærmere studium.

Det er naturligvis klart, at denne udvikling skyldes, at de indirekte skatter har fået større og større vægt, de er blevet større og større, og at de giver staten større provenu end de direkte skatter, men det skyldes også, at indkomstbeskatningen er blevet så håbløst indviklet og gennemhullet, ikke mindst ved hjælp af den såkaldte fradragsjungle, hvor man tilsigter at sætte folk i godt humør, når de udfylder selvangivelsen, ved at give dem alle hånde muligheder for fradrag, idet man håber, at hver enkelt glæder sig og ikke tænker på, at de fradrag, enkelte grupper får, skal betales af andre, og at de fradrag, man giver alle mulighed for at få, gavner ingen. Det, vi foreslår, er, at man først og sidst skal rydde op i denne fradragsjungle og begynde med det, som ikke direkte står i lovgivningen, men som er praksis, nemlig at skattesnyderi er tilladt eller tolereres. De sagkyndige kan diskutere, hvorvidt det er 4 eller 5 milliarder kr. eller et større beløb, der årligt ikke skrives på selvangivelserne som indkomst, i hvert fald er det et betydeligt beløb. Naturligvis er det ikke sådan, at der dermed snydes for 5 milliarder i skat, men alligevel er det formodentlig et par milliarder, der på denne måde unddrages det offentlige i skattebetaling. Jeg står ikke og ivrer for, at man ubetinget skulle have skatteprovenuet forhøjet med dette par milliarder, men hvis dette beløb kom ind, kunne skatteprocenten formodentlig for andre, der må gøre en

[Aksel Larsen.]

dyd af nødvendigheden og skrive alle deres indkomster på selvangivelsen, sættes ned.

Hertil kommer de forskellige præmieringsordninger. Fra mit partis side har vi så tit talt om dem, så jeg behøver vel ikke at gå i detaljer. Jeg vil kun sige, at præmieringen af privat opsparing i princippet er en præmiering af dem, der i kraft af deres indkomst er i stand til at spare op, og præmien skal betales af dem, der er for fattige til at spare op. I praksis er det dog sådan, som vi har fået illustreret ved oplysninger fra finansministeriet, ganske vist ikke i meromsudvalget, men i et tidligere udvalg, at det er det offentlige, der — hvis der overhovedet er tale om nogen forøget privat opsparing på grundlag af disse ordninger — betaler det hele igennem skattelettelser til de pågældende.

Så er der problemet om renter af privat gæld, som efter vor mening ikke burde være fradragsberettigede, og der er spørgsmålet om ligestilling mellem ejere og lejere. Jeg ved godt, at regeringen sysler med dette problem, men jeg vil da advare den imod at gå videre i den retning at give større og større fradrag til flere og flere grupper; det hjælper jo ikke noget på dette problem. Naturligvis er det uretfærdigt, at den, der bor i eget hus, kan fradrage renter af gæld, medens den, der bor i lejlighed og betaler husleje, ikke kan få fradrag for den del af huslejen, der går til betaling af terminsrenter, men det kunne man jo klare på en anden måde end ved at gennemføre den mærkværdige plan om, at 60 pct. af den betalte husleje skulle gøres fradragsberettigede.

Der er andre fradrag, vi har kig på, f. eks. fradrag for reklame og fradrag for repræsentation. Jeg kan da kun blive i godt humør, når jeg ser, at Aktuelt for 13. oktober har en stor 3-spaltet leder om den hellige ko, hvori man siger, at nu må vi have fat på disse repræsentationsudgifter. Jeg ønsker regeringen lykke til. Lad os få et initiativ fra regeringens side; den er selvfølgelig bedre i stand til at udforme et lovforslag, end socialistisk folkeparti er, men som man ved, har vi i mange år talt netop for sådanne reformer.

Ja, så har vi talt for, at vi burde have en anstændig kapitalvindingsskat her i landet. Vi så jo helst, at grundspekulationen

overhovedet blev standset derved, at al den jord, der skal bruges til byggeri og byudvidelser, kom i offentligt eje, og vi kunne for øvrigt godt tænke os, at man undersøgte, om det ikke er muligt at etablere en slags maksimalpris på sådan jord, så den ikke blev så dyr. Men hvis man ikke vil det, må man da i det mindste sørge for, at folk ikke beriger sig så ublu, som tilfældet er nu, og man burde i det hele taget nå frem til, at arbejdsfri indkomster beskattes på lige fod med indkomster af arbejde og erhverv. Det ville naturligvis give betydelige summer til det offentlige, og det ville forhindre visse formuers vækst, men vi ser ingen som helst uretfærdighed i noget sådant. Sidst — men måske det mest vigtige næst efter den effektive ligning — er der skattefradragsreglen, som burde afskaffes.

Jeg må benytte lejligheden til at sige til socialdemokratiet, at vi har en ikke ringe sympati for tanken om indførelse af kildeskat, men vi ved også, at i alle lande, hvor de har kildeskat eller noget, der ligner kildeskat, har man ingen skattefradragsregel, og det er derfor, man har kunnet gennemføre kildeskatten. Vi er af den opfattelse, at afskaffelse af skattefradragsreglen vil gøre det langt lettere at indføre kildeskat her i landet. Naturligvis er vi opmærksom på, at det står på socialdemokratiets program, at skattefradragsreglen skal ophæves, men dér har det stået i så mange år, uden at man fra den side har gjort noget alvorligt ved det. Det kan imidlertid forbavse noget, når man fra tid til anden bliver stillet over for udtalelser af den højtærede statsminister og af finansministeren — omend ikke den nuværende — om, at vi desværre ikke kan røre ved skattefradragsreglen, for opinionsundersøgelser foretaget af Gallup har givet det indtryk, at der i befolkningen er et overvejende flertal for dens bevarelse.

Hertil er for det første at sige, at det skal Gallup ikke bestemme. For det andet: så længe socialdemokratiet med sine uhyre muligheder for agitation og propaganda ikke fortæller befolkningen, hvad skattefradragsreglen betyder af onde ting, men overlader det til os, er det begrænset, hvor meget der kan tales imod en massiv og uvederhæftig agitation fra de borgerlige partiers side. For det tredje er det forfatningsmæssigt utilladeligt at argumentere

[Aksel Larsen.]

med befolkningsflertallet om en skatte-reform. Der står i grundloven, at skatte-spørgsmål ikke kan underkastes folke-afstemning, og det er sat ind, for at folke-tinget — helst uden at skæve til vælgerne mening — kan gennemføre sin skatte-politik. Også af den grund burde man lade være med denne tale.

Men jeg regner med, at det er ved at lysne. Når man bliver emeritus, bliver man efterhånden ligesom mere afklaret eller mere fri — det kan det ærede medlem hr. Baunsgaard tale med om, lige så vel den tidligere højtærede finansminister, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), der jo har haft en samtale i TV, hvor han åbent og brutalt som summen af sine finansministererfaringer sagde, at skatte-fradragsreglens afskaffelse er en forudsæt-sætning for enhver skattereform. Det kan altså være, det lysner; jeg håber, det vil give sin virkning i socialdemokratiets poli-tik, og jeg anbefaler som sagt vore tanker om en skattereform til overvejelse.

Dertil hører også, at man overvejer afskrivningsreglerne, for denne del af det offentlige indflydelse med investeringerne er jo koblet ind i skattepolitikken. Det er i det hele taget sådan, at i dette samfund regulerer man, så vidt det overhovedet er muligt, det økonomiske liv over skatterne. Jeg tror, det var rigtigt, da man i 1957 satte afskrivningsprocenten i vejret, for det var nødvendigt at gøre det lettere for industrien og animere den til at foretage nyanskaffelser, rationalisering og moderni-sering af hele industriapparatet, den tek-niske udrustning og alt, hvad dertil hører. Det virkede også; men dermed er ikke sagt, at man skal fortsætte på den måde. Ja, jeg må jo forebygge misforståelser; man skal ikke tro, at jeg vil have stoppet inve-steringerne eller afskaffet enhver afskriv-ningsprocent. Jeg mener, at investeringerne må fortsætte; men spørgsmålet er, i hvilket tempo og navnlig ud fra hvilke synspunkter investeringerne skal foretages. De bibeholdte, høje afskrivningsprocenter bevirker nemlig, at investeringer i høj grad foretages ikke ud fra, hvad der er nødvendigt for at bringe produktionsapparatet i en passende god tilstand, men ud fra det enøjede syns-

punkt, hvordan man skal få skattelettelse, hvad man jo får ved at investere.

Så vidt jeg kan se — det fremgår i hvert fald af åbningstalen — har selv den højt-ærede statsminister forstået, at her er noget galt. Det er udtrykt til overmål dels af de tre vise mænd, dels af den forhenværende nationalbankdirektør, at investeringernes stigende takt i høj grad er medvirkende til, ja, måske hovedårsagen til, at det går galt med valutaen og inflationen skrider frem. Derfor bør der naturligvis bremses; men det, man skal bremse, er de usunde, de utidige og de for flotte investeringer, som ikke foretages, fordi det virkelig er nød-vendigt at investere i den grad eller på det tidspunkt, men fordi det giver skatte-lettelse.

Vi er klar over, at afskrivningsreglerne kan benyttes som konjunkturpolitisk in-strument, og vi synes, de bør benyttes sådan. Det vil sige, at de enten bør være variable, eller også bør folkettinget ind-stille sig på fra tid til anden at revidere den generelle afskrivningsprocent, sådan at konjunkturerne derved kan påvirkes dels i op-, dels i nedadgående retning. Vi mener dog, at de samtidig bør gøres differentieren-de. Vi kan ikke se, at en hvilken som helst produktion har den samme samfundsmæssige interesse, og mener derfor, at man ved hjælp af differentierede afskrivningsprocenter i nogen grad burde styre kapitalvandringen, så den ledige kapital animeredes til at søge hen og sætte produktion i gang eller udvide produktionen dér, hvor samfundet har den største interesse i noget sådant.

Jeg ved ikke, om det, vi ellers hørte i går — jeg tænker på det ærede medlem hr. Poul Hartlings og det ærede medlem hr. Baunsgaards taler — var konturerne af en VR-plan. Jeg ser nok i Politiken, at det ikke alene var konturerne, det var en fuldt færdig VR-plan: sådan skal dette land regeres. Politiken har imidlertid altid haft en kærlighed for, at det radikale venstre burde udvikle sig i den retning, og det kan vel være ønsketænkning fra den politiske redaktions side. Jeg vil blot sige, at væsentlige elementer i denne mulige VR-plan i høj grad lignede det konservative folke-partis politik, ja, visse steder kunne man ikke se forskel. Jeg kan f. eks. ikke lade

[Aksel Larsen.]

være med at bemærke, at man i fællesskab gør sig til talsmand for, at indkomspolitik ensidigt skal være lønpolitik, og at det offentlige, repræsenteret ved staten, forud for overenskomstsituationer skal sige til arbejdsmarkedets organisationer: så og så meget er der råd til, ikke mere, og Gud nåde jer, hvis I overskrider det, så skal vi komme efter jer. Bevares, jeg har en vis sympati for tanken om, at man i hvert fald forud for en overenskomstafslutning skulle sige, hvad man agter at gøre med skatterne bagefter — det er selvfølgelig forkert at etablere en straffeekspedition, således som man gjorde det i marts, april og maj, efter at overenskomsterne var halet i land — men jeg er ikke tilhænger af, at man betragter indkomspolitik ensidigt som lønpolitik, og at man ikke under nogen omstændigheder vil se på erhvervsgruppernes indtjening og indkomst. Den interesserer ikke i den forbindelse, det er ensidigt lønmodtagerne, man har kig på.

Jeg er heller ikke tilhænger af, at man, så længe vi har pristallet i overenskomsterne, vil have indrettet en pristalsberegning sådan, at pristallet skulle kunne forandres, om jeg så må sige, fra halvår til halvår efter visse undersøgelser. I forvejen kommer lønreguleringen efter pristallet jo $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ år efter at prisstigningerne er indtrådt og giver desuden højst dækning for 50-60 pct. af de skete prisstigninger. Jeg synes derfor ikke, man skal være så emsig for at gribe ind, og jeg synes, det er fuldkommen uanstændigt, hvis man tænker på at revidere pristalsberegningen midt i en overenskomstperiode uden hensyn til, at arbejdsoverenskomsterne jo netop blev sluttet på grundlag af den ved overenskomstafslutningen gældende pristalsberegning.

Vi må jo nu se, hvad det bliver til, og jeg tror, vi skal indrette os på, at der ikke sker overvældende begivenheder i dette efterår, måske slet ikke i dette folketingsår. Det er imidlertid tydeligt, at venstre og de konservative efter jordlovsafstemningen i 1963 fik blod på tanden. Regeringen blev forskrækket — navnlig blev socialdemokratiet forskrækket — og tænkte, at hvis man var så eftergivende og så imødekommende som muligt over for VK-partierne, kunne det jo være, at man kunne fredeliggøre dem. Det

var, om jeg så må sige, den samme appeasement-politik, som man bedrev over for Hitler før 1940. (Poul Møller: Sans compa- raison!). Uden sammenligning naturligvis, men fredeliggørelsen hjalp jo ikke. Venstre og de konservative har siden da mere og mere tydeligt styret efter regeringsmagten med samme stædighed som den, hvormed en spansk tyr siges at styre efter det røde klæde i arenaen, og det er naturligvis forståeligt. Det er forståeligt, man ikke bider på, når regeringen hænger en meroms ud som madding med ubestemte løfter om en skatte-reform. Man siger nemlig, at skal det være sådan, så vil vi da hellere selv til. Det er forståeligt, at venstre og de konservative, når regeringen under forhandlinger om forskellige skattebuketter i realiteten tilbyder at gennemføre deres skattepolitik, siger: det her, det er for stift et stykke; skal vores skattepolitik gennemføres, så ma vi da hellere selv gøre det, for så bliver det nok lidt mere i vores ånd.

Må jeg i parentes bemærket sige om meromsen, selv om jeg har talt om den én gang, at jeg er glad for, at man nu fra socialdemokratisk hold siger, at den er man skam ikke ringforlovet med, og at man vil græde tørre tårer, hvis den ikke bliver gennemført. Ja, jeg vil ikke alene græde tørre tårer, men jeg vil være lykkelig, hvis den ikke bliver gennemført. Men det virker lidt besynderligt, at socialdemokratiske talere — også den højtærede statsminister — samtidig er ivrig for at få meromsen gennemført og bebrejdende siger til venstre og de konservative: hvorfor vil I dog ikke være med? Hvis man ikke er ringforlovet med meromsen, så skal man da ikke bebrejde venstre og de konservative det, hvis de, muligvis af partitaktiske grunde, hjælper os andre med at forhindre den i at blive gennemført.

I øvrigt er det jo forståeligt, at hele udviklingen og socialdemokratiets imødekommenhed bevirker, at de borgerlige partier eller partierne på højre side her i salen føler trang til selv at komme til, at de vil forsøge fortsat at være i offensiven med det formål med eller uden valg at komme til at erstatte socialdemokratiet som regering. Det er også forståeligt, at de har fået ekstra appetit efter de norske valg. Det kunne jo nok være et interessant emne at beskæftige sig med, men jeg skal forbigå det og kun sige

[Aksel Larsen.]

det, at selv de mest stærblinde socialdemokrater vel må have indset, at deres monopol på at være arbejderparti dermed endelig er afgørende brudt, og at de socialistiske folkepartier er kommet for at blive. Og videre: at arbejderflertallet i stortinget gik tabt, skyldes jo helt og udelukkende, at man ikke har... (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Splittelsen!). Den højtærede statsminister gentager — han er jo monoman — splittelsen. Vil den højtærede statsminister gøre sig til talsmand for etpartisystemet, at det skal forbydes alle partier, som den højtærede statsminister ikke kan lide, at eksistere? Ja men han får ikke det princip gennemført i dette samfund. Og dernæst er det jo sådan, at der i det norske storting i stortingsperioden har været forhandlet om en forfatningsreform, hvorved der skulle indføres et valgsystem à la det danske med tillægsmandater. Hvis dette havde været gennemført, så havde socialdemokratiet og SF haft stortingsflertal, de har jo flertallet af stemmerne, og så havde de borgerlige partier været i mindretal. Det er videre sådan, at selv om socialistisk folkeparti ikke havde opstillet i Norge overhovedet, og selv om det havde kommanderet alle sine tilhængere til at stemme på arbejderpartiet, og selv om man forestillede sig det fantastiske, at socialistisk folkepartis tilhængere var sådan en vare, der lod sig transportere efter en partistyrelses ordre, ville arbejderpartiet i Norge alligevel have været i mindretal i stortinget og de borgerlige partier i flertal. Det er altså, undskyld, jeg siger det, noget vrøvl, når statsministeren påstår, det var splittelsen, der var skyld i, at flertallet gik tabt. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Søforklaring!). Ja, det var en søforklaring, den højtærede statsminister kom med. Nej, det, der er forholdet, er, at det var arbejderpartiet i Norge, der i håb om, at det i kraft af et uretfærdigt valgsystem fortsat kunne beholde stortingsflertallet og holde SF ude, modsatte sig den foreslåede forfatningsreform. Jeg tror, at det norske arbejderparti belært af erfaringerne nu vil være mere åbent for at få et retfærdigt valgsystem, og så vil det næste valg naturligvis give et helt, helt andet resultat.

Ja, dette ville jeg jo ikke være kommet så udførligt ind på, hvis ikke statsministeren

havde givet mig en aldeles udmærket anledning, som jeg takker for. Men det, jeg ellers ville sige, er, at det er forståeligt, at de borgerlige partier efter resultatet af de norske valg har fået ekstra appetit på at komme til her i Danmark, som de borgerlige partier kom til i Norge. Nu er jeg slet ikke sikker på, at de borgerlige partier i Norge virkelig er så glade for det, for der er jo et værre katteslagsmål imellem dem, ikke bare om fordeling af ministerposter, men også om, hvilken politik der skal føres, og man er i Norge meget spændt på, hvor længe dette kan holde. Det ville vi jo også være her, hvis det lykkes at skabe den forenede front spændende fra de uafhængige over venstre, de konservative og de radikale — jeg ved ikke, om det ærede medlem hr. Niels Westerby skulle med — så ville det være meget spændende, hvordan dette sammensurium kunne holde. Men i hvert fald skal man gøre sig klart, at det ærede medlem hr. Peter Nielsens reguladetri ikke er rigtig. Han siger, at de borgerlige partier mangler 12 mandater, og at de ikke kan få dem ved et valg. Nej, venstre, de konservative og de uafhængige kan sikkert ikke vinde 12 mandater ved et valg, det tror jeg ikke, men så er der jo de radikale, som har 10 mandater, og det turde være tydeligt, at det, man er ude efter nu, er at forsøge, om man kan trække de radikale derover. Jeg ved ikke, om det lykkes. Jeg håber ikke, at det lykkes. Men at det er strategien, kan vi da allesammen se, og så synes jeg, at socialdemokratiet bør se i øjenene, at der faktisk eksisterer en reel risiko.

Ja, nu kender vi jo den højtærede statsministers strategi fra i foråret, hvor han klarede en majoritet her i folketinget ved hjælp af de radikale og ved hjælp af de ærede medlemmer hr. Niels Westerby og hr. Diderichsen. Det ser ud til, at det er den strategi, man vil forsøge at føre videre; i hvert fald blev det ny parti liberalt centrum budt velkommen her i folketinget af socialdemokratiets liberale ordfører, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, i modstrid med, hvad socialdemokrater ellers siger. De erklærer jo, at en yderligere partiopsplittelse af folketinget vil være fuldkommen ødelæggende for dette land. Men ikke alene bød det ærede medlem hr. Peter Nielsen liberalt centrum velkommen, men det ærede

[Aksel Larsen.]

medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) har jo også i Aktuelt i søndags begået en artikel om liberalt centrum, som han kalder en udfordring til venstre og de konservative. Her lyser han det ny parti i kuld og køn og siger, at det har meget store fremtidsudsigter, og det begrundes han med, at som liberalt centrum har formuleret sin politik, skal det nok komme til at gøre sig gældende, for dets politik er jo sådan udformet, at den ikke er fuldt ud dækket af noget andet parti.

Ja, det er så rigtigt, som det er sagt. Liberalt centrums politik er, som det fremgår af dets programmerklæring, ikke dækket af noget andet parti. For partistifterne gik jo ud med et finmasket skovlvåd og trawlede alle andre partiers programmer igennem for at finde de ting, der gjorde et godt indtryk, og skrev det sammen i deres program, så der ikke er nogen af os, der kan være med i den konkurrence. Måske må jeg have lov til at sige, at jeg synes, at Jyllands-Posten gav en ganske god karakteristisk af dette program og denne politik ved at sige, at der kun mangler én eneste ting, ellers er det der alt sammen og passende ubestemt — der mangler en stillingtagen til synden. Men hvis det skulle med, ville det jo sikkert, for at det kunne passe med de øvrige formuleringer, blive formuleret sådan: liberalt centrum er på det nærmeste imod synd. (*Munterhed*). Hvis det kan give et parti indflydelse, mener jeg ikke, det ser så godt ud for dansk politik.

Jeg har jo en anden mening end det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) om perspektivet for liberalt centrum. Men de er nu engang kommet her, og skal jeg give et råd, må det være, at så længe liberalt centrum er her i folketinget med en folketingsgruppe på 2 medlemmer, vil jeg tilråde dem at følge Fritz Jürgensens anvisninger og ride langt ud fra hinanden, så man kan se, de er et helt regiment, medens de endnu er herinde. (*Munterhed*). Men det ændrer jo ikke det forhold, at socialdemokratiet må se på, om det vil bevare regeringsmagten eller tabe den til de borgerlige partier. Det er klart for mig, at der findes ingen vej frem ved at fortsætte den hidtidige politik med eftergivenhed og imødekom-

menhed over for den borgerlige politiks krav.

Det ærede medlem hr. Poul Møller siger, at SF nu fra sin kongres har rullet den røde løber ud for socialdemokratiet. Ja, hvis det ærede medlem vil lægge vægt på farven, er det måske ikke så helt galt, men det er jo et spørgsmål, hvorledes socialdemokratiet vil forholde sig til denne farve, om det vil forholde sig som den omtalte spanske tyr, eller om det vil foretrække en anden farve. Hidtil har det jo uægtelig foretrukket sådan forskellige blakkede borgerlige farver, når det skulle vælge, hvilken løber det ville betrede, og om det så vil satse på, at det i fremtiden kan skride frem ad liberalt centrums skotskterkede løber, det ved jeg ikke.

Jeg ved blot, at hvis ikke socialdemokratiet ændrer kurs i spørgsmålet om, hvorvidt de private investeringer skal styres af samfundet, eller hvorvidt man ensidigt skal bruge de offentlige investeringer som regulator, og hvis ikke socialdemokratiet ændrer kurs med hensyn til skattepolitikken og en hel række andre spørgsmål, kan det kun nå at sprede yderligere mismod blandt sine tilhængere. Det er muligt at det derved kan tilskøde os nogle af sine vælgere, men det gør jo ikke det hele bedre, hvis socialdemokratiet samtidig går tilbage. Jeg tror, at hvis socialdemokratiet ændrer kurs, vil den politiske udvikling i befolkningen også ændres, og så vil man blive garderet imod, at et vælgerflertal senere kan åbne op for en borgerlig regering.

Iver Poulsen: Den højtærede statsminister indledte sin åbningstale med en omtale af virkningerne for Danmarks vedkommende af den almindelige velstandsbølge, der takket være det store tekniske og industrielle opsving, der er sket siden slutningen af 50'erne og til i dag, er gået hen over den vestlige verden, og som har betydet, at vi i disse år har oplevet de bedst tænkelige muligheder for reel velstandsstigning og økonomisk konsolidering, og det var trist at høre statsministeren sammenfatte vor økonomiske situation i dag i et betydeligt underskud på betalingsbalancen, stigende priser og høj rente, altså en hastig inflation.

Statsministeren har i de senere år ikke så sjældent sagt, at vi måtte lære at leve

[Iver Poulsen.]

under de gode forhold med stærk vækst i produktion, eksport, byggeri og med den høje beskæftigelse; men den lige omtalte økonomiske situation, som vi nu er havnet i, viser alt for tydeligt, at regeringen i hvert fald ikke har evnet at nemme denne lære. Regeringen har simpelt hen ikke magtet den opgave at administrere de gode tider, som den før valget lovede skulle gøres bedre. Selv efter at regeringen på sin specielle måde i foråret skaffede sig et flertal her i folketinget til gennemførelse af forårets afgiftsbuketter, er det med hensyn til underskuddet på handelsbalancen gået den vej, hønsene skraber, og som den ærede socialdemokratiske ordfører, hr. Peter Nielsen, sagde til dagbladet Information den 23. juli, er det blevet værre og værre.

Forud for valget sidste år lykkedes det statsministeren og den daværende finansminister, som også jeg er glad for igen at se veloplagt tilbage i tinget, at få en alt for stor del af vælgerne til at tro på, at det stod endog særdeles vel til med landets økonomi. Tiden siden har vist noget ganske andet, og jeg tror ikke, den nuværende finansminister vil have det samme held med sig, når han nu fortæller, at vi ikke har økonomisk krise her i landet for tiden. I hvert fald er det mit indtryk, at det efterhånden kun er en meget begrænset del af befolkningen, der deler denne opfattelse.

Forårets strøm af nye afgifter og nu sidst kreditstramningen opfattes af et stadig stigende antal skatteydere som kriseagtige foranstaltninger, og hvorfor gennemføre sådanne i panikagtig hast, hvis der ikke hersker kriseagtige tilstande? Det er det spørgsmål, man meget ofte bliver stillet over for ude i befolkningen, og jeg tror, regeringen vil få meget vanskeligt ved at få de mennesker, der i dag ikke kan betale deres husleje — for slet ikke at tale om dem, der ikke engang kan få tag over hovedet — til at acceptere, at de forhold, som vi nu lever under, er sådanne, som disse mennesker betragter som normale forhold.

Det kan naturligvis kun beklages, at regeringens forkludrede økonomiske politik har gjort kreditstramningen nødvendig, men hvis vi skal gøre os håb om at gen-

oprette den økonomiske balance, så er kreditstramningen nødvendig. Fra erhvervs-kredse, altså de ansvarlige kredse uden for folketinget, som statsministeren også appellerede til i sin åbningstale, er der advaret imod at slække for tidligt på stramningen, og naturligvis skal der også her fra tinget advares imod en for tidlig lempelse og specielt imod, at regeringen indlader sig på en lempelse ved at optage udenlandske lån til uddeling til kommunerne. En sådan udenlandsk lånoptagning til fordel for kommunerne er ikke blot en udfordring til kreditstramningens udøvere; kreditforeninger, hypotekforeninger, banker og sparekasser, men den er også udtryk for en forskelsbehandling, idet finansministeren jo selv i sommer har udtalt, at kommunerne ikke er hårdere ramt end andre. Hvorfor skal de så nu have lempelser og bedre vilkår end andre?

Nu ser jeg af dagspressen, at man vil begynde at give lån til arbejdsgiverne fra ATP-fonden. Mon det dog ikke er et uheldigt tidspunkt netop nu, da privatfinansieringsformer igennem penge- og realkreditinstitutionerne er bundet af begrænsning? Og bedre bliver det jo ikke, at disse lånemidler vel mere eller mindre skal tilvejebringes ved, at ATP sælger ud af sine obligationer, så obligationskurserne her får et ekstra tryk nedad. Men bortset fra at tidspunktet for denne premiere på ATP-lånene til arbejdsgiverne er det dårligst tænkelige, hvis der da skal være nogen mening med kreditstramningen, så står vi her over for opfyldelsen af et af økonomiministerens og socialdemokratiets ønsker om store fondsdannelser til finansiering af erhvervslivet.

Det er naturligt og rimeligt, at befolkningen i dyb forundring spørger, hvordan det kan gå til, at vi er havnet i den nuværende økonomiske situation. Men jeg mener, svaret ligger lige for. Hovedårsagen er regeringens indkomstpølitik der — som den tidligere handelsminister, det ærede medlem hr. Baunsgaard, sagde i går — har svigtet. Formålet med en indkomstpølitik burde vel have været at forhindre, at der skete indkomststigninger, der ikke har dækning i produktionsstigningen. Men regeringen har da også ganske åbenbart haft helt andre hensigter med sin indkomstpøli-

[Iver Poulsen.]

tik, der har presset indkomsterne og forbruget langt op over, hvad produktionsstigningen har kunnet bære. Regeringens specielle form for indkomstpolitik har ganske øjensynlig haft to politiske formål: en indkomstudjævning og forringede muligheder for den private opsparing. Igennem en hårdhændet progressiv beskatning af indkomster over proportionalsskattegrænsen har regeringen flyttet store dele af evnerige, flittige og initiativrige menneskers indtægt over i statskassen og derfra videre ud i forbruget i form af øget offentlig aktivitet og tilskud til snart alt muligt. Resultatet kender vi. Finansministeren sagde det for kort tid siden — jeg husker ikke, om det var, mens finansministeren endnu var økonomiminister — i en TV-diskussion med kommunalfolk i sommer: forbruget har været for stort og opsparingen for lille, og det gælder både den private og den offentlige opsparing; og — føjede ministeren til — jeg behøver vel ikke at fortælle, at jeg foretrækker den offentlige opsparing. Det var jo klar tale.

Statsministeren sagde også i åbnings-talen — om ikke lige med de samme ord, så dog med samme mening — at det er regeringens mål at genskabe den økonomiske balance og prisstabilitet. Men det har statsministeren sagt før, uden at det er blevet til alvor, tværtimod, og derfor er tilliden til denne udtalelse svækket. Vi har naturligvis ikke lov til at tvivle på andres gode vilje og heller ikke på regeringens, men hvis viljen til denne genskabelse har været til stede hos regeringen, så synes jeg, at virkeligheden har afsløret eller fastslået, at evnen har manglet fuldstændig. Derfor står det også helt klart, at den mistillid til regeringens evne til at lede landet, som den borgerlige liberale opposition, VKU, gentagne gange har udtalt, har været berettiget. Regeringen kender som den socialdemokratiske regering, den er, kun én vej for tilvejebringelse af økonomisk balance, nemlig statsregulering, nye skatter og statsopspa-

ring. Forsøget har hidtil virket temmelig afskrækkende, men har givet regeringen gode kort på hånden, for så vidt som den har ført os ud i en tvangssituation, hvor nye hurtigt virkende økonomiske foranstaltninger kan blive nødvendige.

At overforbruget skal begrænses, kommer vi jo ikke uden om, og det turde være lige så givet, at staten burde gå foran med forbrugsbegrænsningen, men så snart man antyder det, får man at vide, at staten ikke kan spare, for de fleste af udgifterne er lovbundne. Adskillige lovbundne udgifter kunne og burde have været sparet, når, som det har vist sig, landet ikke har råd til at løse alle opgaverne på én gang. Dertil kommer en væsentlig ting, som der stadig lægges alt for ringe vægt på, nemlig muligheden for besparelser inden for den enkelte lovbundne opgave. Naturligvis skal og kan der i et land som vort bygges de nødvendige hospitaler, skoler, plejehjem o. s. v., men det er en udbredt opfattelse i befolkningen, som jeg tror er rigtig, at man ved løsningen af disse nødvendige opgaver kunne nå det samme resultat for færre penge, hvis der var en virkelig sparevilje til stede og der blev gjort alvor af at omsætte den i realiteter inden for hver enkelt område af statsadministrationen.

Regeringen ønskede merværdiafgiften jasket igennem i løbet af 14 dage, først og fremmest for at sikre den statsopsparring på den private opsparings bekostning, som er et af regeringens ønskemål. Nu skal jeg ikke her komme nærmere ind på merværdiafgiften, som jo skal til behandling sidst i ugen, men blot udtrykke min tilfredshed med, at det ikke lykkedes regeringen at få tilslutning til at kaste landet ud i dette skatteeksperiment, som andre lande efter langt grundigere undersøgelser er meget tilbageholdende over for. Den statsopsparring, som merværdiafgiften skulle medvirke til at sikre, må jeg imidlertid omtale lidt nærmere, fordi statsopsparring, også tvangsopsparring, i forskellige million- og milliardfunds går kun fra den private opsparing; det er

[Ivor Poulsen.]

en afgørende sag for de uafhængige. Den private opsparing kræver naturligvis tid for at udøve sin økonomisk stabiliserende virkning. Den kan, som nationalbankdirektør Hoffmeyer ifølge bankdirektør Johannes Greens udtalelse til Information for 8. april i år har sagt, gøre meget på længere sigt, men ikke inden for et enkelt år. Og da må vi beklage, at den private opsparing ikke hidtil har fået hverken mulighed for eller tid til at virke. Derfor bør den have den nu, så den kan medvirke til, at vi ikke snart igen står i en tvangssituation, som kræver tvangsforanstaltninger.

De uafhængige mener nok, at staten skal spare, men ikke, at staten skal spare op. Under forårets buketbehandlinger foreslog de uafhængige derfor, at den påtænkte statsopsparing blev erstattet med en bunden opsparing båndlagt i bankerne, om jeg så må sige med navn på pengene. Vor tanke fik ved den lejlighed ingen tilslutning, men nu har vi med glæde bemærket, at partiet venstre i sit nylig udgivne skrift „Et samfund i fremgang“ på side 18 er gået ind for tanken, som vel så må blive taget op til drøftelse i et kommende udvalg, hvor de uafhængige jo desværre heller ikke kan opnå repræsentation. Men jeg tør nok sige, at lige så stor vor glæde var over partiet venstres tilslutning, lige så stor var vor overraskelse over, at første punkt i liberalt centrums programerklæring lød — jeg beder om tilladelse til et meget kort citat —:

„Indførelse af bunden opsparing i de private pengeinstitutter.“

I den forbindelse vil det være fristende at spørge det ærede medlem hr. Niels Westerby, om han har opgivet statsopsparingen igennem et stort kasseoverskud. Det er også med glæde, vi har bemærket, at partiet venstre på side 15 i sit før nævnte skrift nu også går ind for de uafhængiges programpunkt om formueskattens afvikling og for overvejelse af vort specielle programpunkt om at erstatte den nuværende progressive indkomstbeskatning med en proportional beskatning til tops suppleret med en direkte progressiv forbrugsbeskatning af det store privatforbrug. Men selv om vore tanker om væsentlige ændringer i skattelovgivningen således må formodes

nu at blive taget med ind i de forestående udvalgsdrøftelser og dér blive underkastet grundige og saglige undersøgelser, er vi naturligvis ikke så urealistiske at tro på deres omgående gennemførelse, og derfor er det vor opfattelse, at kræfterne i første omgang må samles om en væsentlig afsvækkelse af den urimelige og utidssvarende progression, som hæmmer arbejdslyst og initiativ.

Om landbruget sagde statsministeren, at den fremgang i eksportindtægt, der opnåedes i 1963 og i 1964, ikke har kunnet fortsætte, og at det må forventes, at regnskabsresultaterne i 1964-65 vil vise nogen nedgang, men ikke et ord om, hvad regeringen agtede at foretage sig i den anledning, og det kan vel ikke være meningen, at regeringen blot vil lade dette vigtige eksporterhverv sejle sin egen sø.

Statsministeren taler så meget om den sociale balance, der ikke må forrykkes; men så længe landbruget ikke er indtægtsmæssigt ligestillet med de øvrige erhverv og de øvrige befolkningsgrupper, så findes den sociale balance, som statsministeren taler om, slet ikke. Så længe den automatiske pristalsregulering af lønningerne og regeringens omkostningsfordyrende politik praktiseres, vil landbrugets produktionsomkostninger stige i et uforvarligt tempo, så landbrugserhvervets konkurrenceevne trues på det alvorligste, og erhvervets udøvere blive udsat for en indtægtsmæssig forskelsbehandling, idet de hverken kan få dækning for omkostningsstigningerne eller endnu mindre få andel i den almindelige velstandsstigning. Her er tale om en så graverende skævhed i den sociale balance, at den retfærdigvis må rettes, og derfor må den danske befolkning vænne sig til, at hjemmemarkedspriserne fastsættes således, at landbrugserhvervet får dækning for sine produktionsomkostningsstigninger samt en rimelig fortjeneste; og for den eksport, der nødvendigvis må ske til statsunderstøttede markeder, må en eller anden form for eksportpræmiering gennemføres.

Jeg er helt klar over, at vi her vil møde den indvending, at så vil pristallet og dermed lønninger og omkostninger stige yderligere. Ja men for det første er det ikke landbrugets produktionspriser, der har jaget priserne på landbrugsvarer i vejret, men

[Iver Poulsen.]

derimod de pristalsregulerede omkostninger, som varerne må bære på vejen fra producent til forbruger, og det bærer landbruget i hvert fald intet ansvar for. For det andet vil det være helt meningsløst at forlange, at producenten alene skal bære disse samfundsskabte omkostningsstigninger. Hvis man endelig vil fastholde den væsentligste inflationskilde, den automatiske pristalsregulering af lønninger, så kan man anstændigvis ikke lade det ske på særlig bekostning af et enkelt erhverv, der ingen muligheder har for at få de øgede omkostninger dækket over varepriserne. Under de nu givne vilkår kan landbruget ikke fastholde den nødvendige arbejdskraft, og derfor kan man heller ikke forvente, at erhvervet kan opretholde den eksportproduktion, der er og stadig vil være en uundværlig del af grundlaget for Danmarks økonomi. Netop landbrugseksportens samfundsmæssige betydning må begrunde, at samfundet viser landbrugserhvervet sin solidaritet i den hårde konkurrence på verdensmarkedet med andre landes statsstøttede landbrug, som landbruget er udsat for.

Endelig må situationens alvor opfordre til en meget hurtig afvikling af landbrugets særskatter på produktionsapparatet, jorden. Landbrugsmedhjælpernes flugt fra landbruget bliver stadig mere faretruende, men nu sker det samme for ejernes vedkommende. Færre og færre unge ønsker at overtage landbrugsejendomme under de forhold, samfundet byder erhvervets udøvere. De uafhængige har gang på gang advaret imod den udvikling, der nu foregår så hastigt, nemlig at landbruget er ved at blive et gammelmandserhverv, hvilket ikke blot virker nedsættende på den samfundsvigtige landbrugsproduktion, men også bringer os ødegårdsproblemet nærmere ind på livet. En friere jordlovgivning, som de uafhængige har talt så stærkt for, kan ikke længere udsættes, men det ser jo heldigvis også ud til, at regeringen nu har fået øjnene op for en sådan lovgivnings nødvendighed.

Forårets boligpolitiske forlig havde til hensigt at normalisere boligmarkedet, og i den kommende tid skal et udvalg bl. a. behandle spørgsmålet om huslejernes normalisering og byggeriets finansiering. Det kan vi kun være tilfredse med, og vi håber

at det må blive et hurtigt arbejdende udvalg, men i denne forbindelse kan jeg ikke lade være med at beklage, at disse spørgsmål ikke for længst er taget op til behandling og løsning uden usaglig skelen til partipolitiske interesser.

De uafhængige har gang på gang fremhævet, at en grundbetingelse for løsningen af vort boligproblem var huslejernes normalisering, altså en huslejeudligning, så boligen ligesom alt andet blev betalt med markedsprisen. Vi har ikke blot sagt det; vi stillede allerede i 1963 her i folketinget forslag til beslutning om at opfordre regeringen til at fremsætte forslag om en begyndende afvikling af lejerestriktionerne, men vi fik ingen støtte, desværre, for opgavens løsning er slet ikke blevet lettere ved hele tiden at være blevet udkudt som noget ubehageligt. Men efter at både det af boligministeren nedsatte målsætningsudvalg og det økonomiske råds formandskab nu uafhængigt af hinanden er kommet til nøjagtig den samme opfattelse, ser det jo ud til, at den politiske forståelse for tanken er ved at vågne, og så må man jo blot håbe, at tankens realisering ikke udvandes og igen forsinkes af partipolitiske særinteresser.

Med hensyn til byggeriet må ophævelse af alle byggerestriktioner og et frit boligbyggeri være det endelige mål, men når man i 25 år har spændt byggeriet ind i restriktioner og statsdirigering, er det klart, at opgaven ikke kan løses fra den ene dag til den anden, og det er en illusion at tro, at man løser problemerne ved at igangsætte mere byggeri, end der er økonomisk dækning for og arbejdskraft nok til at gøre færdigt. Det, der først og fremmest må sættes ind på, er at få færdiggjort så meget som muligt på den kortest mulige tid. Dertil kræves rationalisering og effektivisering ved smidiggørelse af faggrænserne og en bedre byggerytme, således at mangelen på arbejdskraft ikke medfører tomgang og forlængelse af byggetiden og derved en fordyrelse af byggeriet.

På det forsvars- og udenrigspolitiske område er der ikke store divergenser imellem regeringens og vor opfattelse. Den krise, der for et halvt års tid siden vakte dyb bekymring med hensyn til De Forenede Nationers betydning som fredsbevarende faktor, synes

[Iver Poulsen.]

nu heldigvis at være lettet noget. Men det er dog vigtigt at gøre sig klart, at FN's muligheder på dette område står og falder med, at stormagternes interesser falder sammen. Dette var tilfældet ved konflikten mellem Indien og Pakistan, men erfaringen viser altså, at man ikke kan regne med, at det altid vil være sådan. Derfor må vi fortsat også basere vor forsvarspolitik, vor sikkerhedspolitik, på medlemskab af NATO, hvis fredsbevarende betydning klart er bevist igennem 16 år. Vi har ofte givet udtryk for vort ønske om, at Danmark i højere grad opfylder de forpligtelser, som vi til sikring af vor egen frihed frivilligt har påtaget os inden for forsvarssællesskabet, og dette ønske nærer vi stadig.

Der har jo, som det også er nævnt her, igennem nogen tid været fremsat forskellige synspunkter om Danmarks stilling til NATO-pagtens forlængelse og Danmarks forsvarspolitiske stilling efter 1969. Selv om dette spørgsmål ikke er højaktuelt, så finder de uafhængige det naturligt, at det gøres til genstand for en saglig debat både her i tinget og ude i befolkningen, men ligesom den højtærede forsvarsminister er vi af den opfattelse, at en forsvarsalliances fredsbevarende virkning er direkte afhængig af den styrke, den repræsenterer. Og så længe en væsentlig del af verdens nationer har som endemål at gennemføre deres politiske system om fornødent med magt i hele den øvrige verden, så skal vi være meget varsomme med at erstatte en stærk og bred forsvarsalliance med et mindre, isoleret neutralitetsforsvar.

I modsætning til det ærede medlem hr. Aksel Larsen er vi uafhængige tilfredse med statsministerens og udenrigsministerens udtalelser om, at Vietnamkonflikten kun kan løses igennem forhandling uden forhåndsbetingelser og med udgangspunkt i Genèveoverenskomsten af 1954 og ikke ved en ensidig amerikansk tilbagetrækning, der kun ville føre til, at Vietnam og det omliggende område politisk og militært ville blive domineret af en anden stormagt.

Vi bemærkede med interesse statsministerens udtalelse om, at regeringen påtænker en langtidsbudgettering, for vi går ud fra og håber, at denne udtalelse er begyndelsen til den langtidsplanlægning, som de uaf-

hængige har talt for lige siden den første dag, partiet kom herind. Det er en begyndelse, for en 3 års budgettering er ikke tilstrækkelig for en tilfredsstillende langtidsplanlægning af de offentlige opgaver.

Endelig vil jeg gerne takke statsministeren for indbydelsen til bredt samarbejde her i tinget. De uafhængige er jo ikke forvænt med at modtage indbydelser til samarbejde, og hidtil har det ligget lidt tungt med dette samarbejde; det skal det jo gøre, når man udelukker de uafhængige fra udvalgsarbejdet og ikke engang kan tilstå de uafhængiges lille gruppe den beskedne ret i et demokratisk samfund at have et medlem siddende i et hjørne af udvalgsværelserne og overvære behandlingen af de forskellige lovforslag. Her er i hvert fald noget at tænke på, synes jeg, for udvalget for folketingets forretningsorden, nu da man tilsyneladende skal til at foretage visse revisioner. De uafhængige er rede til at gå ind i forhandling, og vi er enige med den ærede radikale ordfører, hr. Baunsgaard, når han fremhæver, at det er en grundlæggende idé i folketinget, at man forhandler, at man drøfter, og det skal ikke blot ske, når man har en mindretalsregering, det må også i folkestyrets interesse være sådan, at hvis man har en flertalsregering, så er forhandling og samtale noget naturligt. Men hvis kommende forhandlinger med regeringen om løsningen af de foreliggende meget store økonomiske opgaver forudsætter, at den mindre part skal give afkald og helt afskrive de interesser, som den er valgt her ind i tinget for at varetage, og på den måde svigte de vælgere, som har vist den tillid, idet den skulle svigte de ideer, den skulle arbejde for, så er der sat meget snævre grænser for de uafhængiges deltagelse i en forhandling under den nuværende regerings ledelse.

Naturligvis er det regeringens ret at søge på enhver måde at skaffe sig et flertal for den politik, den nu ønsker at føre. Men når man taler så meget om, at det er i folkestyrets interesse at føre forhandlinger og samtaler, må man ikke glemme, at det også er i folketingets interesse, at der bliver trukket nogle klare linjer op for, hvad regeringen og de partier, der støtter den, ønsker, og hvilke retningslinjer andre partier ønsker at følge. Kan regeringen så ikke opnå et flertal for sin opfattelse, mener de uafhæn-

[Iver Poulsen.]

gige, at man i folkestyrets interesse må henvende sig til folkestyrets øverste domstol, vælgerne, og lade dem udtale sig om, efter hvilke retningslinjer de foreliggende økonomiske problemer skal løses, og jeg skal ikke lægge skjul på, at de uafhængige mener, at den situation, vi står i i dag, er særdeles velegnet til at forelægges vælgerne til dom ved et valg.

Niels Westerby: Det er første gang, jeg har den ære at tale som ordfører i det høje ting for det nystiftede parti, liberalt centrum.

Det blev udtalt ved det stiftende møde, at liberalt centrum ikke vil være en støtte for den nuværende regering, men at liberalt centrum heller ikke vil være i opposition til den siddende regering. Derimod vil vor holdning her i det høje ting alene være bestemt af de saglige vurderinger, vi foretager af de problemer, der skal løses.

Jeg har forskellige steder set, at dette har givet anledning til fortolkning. Dagbladet Ny Tid i Ålborg har sagt, at der heri må ligge, at liberalt centrum ønsker at tage stilling fra sag til sag. Det er ikke rigtigt. Det er liberalt centrums synspunkt, at man vil tage stilling til sagerne ud fra en idé. Men det, vi har ønsket at klargøre, er, at vi ikke vil lade vor stilling til de problemer, der skal løses, afgøre ud fra det usaglige hensyn, om vi kan lide regeringen, eller om vi kan lide oppositionspartierne. Vi vil alene vurdere dem ud fra de saglige kendsgerninger.

Det ærede medlem hr. Poul Møller holdt jo sin ordførertale i går og lagde i et vist afsnit af sin tale vægt på, at vi skulle prøve at få sprogrøgt i vore forhandlinger i folketinget. Jeg er enig med ham heri, og jeg vil også gerne gøre mig umage for ikke at bruge for mange fremmedord. Men senere karakteriserede det ærede medlem hr. Poul Møller liberalt centrum som en flok amoriner. Det er jo et fremmedord, som blev brugt i oldtidens Rom. Amor og amoriner — de samme begreber gik i oldtidens Grækenland under betegnelsen Eros og eroter, og så vidt jeg kan huske fra min skolelærdom, var det sådan, at Eros opstod som en urgud ud af kaos og var en drivende kraft i udviklingen.

Se, nu vil jeg ikke karakterisere situa-

tionen i det høje ting som kaos; men jeg vil i hvert fald sige, at hvis det ærede medlem hr. Poul Møller mener, at liberalt centrum kan blive en drivende kraft i udviklingen og er opstået ud af kaos, så er det en meget smigrende karakteristik af liberalt centrum.

I øvrigt var det ærede medlem hr. Poul Møller inde på en bemærkning om Noahs ark. Jeg går ud fra, at det ærede medlem hr. Poul Møller sigtede til, at formanden for liberalt centrum hedder Bent Noack. Men også her vil jeg gerne minde om, at Noahs ark har en ganske bestemt betydning. Det var jo sådan, at Noah indskibede sig i arken med en repræsentant for alle dyrene; så kom syndfloden, og den overlevede Noah og de forskellige på jorden herskende dyreracer. Jeg vil ikke sige, at situationen i det høje ting er at sammenligne med en syndflod, men jeg vil da gerne gøre opmærksom på, at hvis det er sådan, at liberalt centrum kan bidrage til, at dansk politik kan leve op til de krav, der stilles, så takker jeg for det ærede medlems karakteristik af liberalt centrum.

Det har i og for sig slået mig i den tid, jeg har været i det høje ting, hvor svært det er at få skabt handling. Vi lever i et samfund under en rivende udvikling både i erhvervslivet og i videnskaben, og på alle områder sker der en meget stærk udvikling. Det er derimod, som om det politiske Danmark står stille. Vi har svært ved at samle os til handling og møde de udfordringer, som det sig hastigt forandrende samfund stiller.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen m. fl. fremsatte i sidste folketingsamling et forslag til folketingsbeslutning, hvori de foreslog den høje regering at nedsætte et udvalg, der skulle undersøge inflationens kilder, og det ærede medlem hr. Baunsgaard foreslog i går, at man skulle bede om, at dette udvalg kom med en betænkning allerede i 1966. Heri er jeg enig. Men det er jo ikke nok at tage stilling til de vanskeligheder, som udviklingen giver, prisstigningsproblemet, valutaproblemerne og den høje rentes problemer; det må også være sådan, at det politiske arbejde er en drivende kraft i skabelsen af de bedst mulige rammer om den enkelte borgers virksomhed. Jeg mener, vi skulle prøve på i dansk politik at opstille en væsentlig mere ærgerrig målsæt-

[Niels Westerby.]

ning for det politiske arbejde, ikke bare lappe hist og her og prøve på at komme igennem, men opstille den ærgerrige mål-sætning, at vi stiledede målbevidst imod at skabe den størst mulige økonomiske vækst. Når jeg i går og i dag har lyttet til de ærede ordførere, så har det i hvert fald for mig knebet at finde en indre sammenhæng i det hele. Det var, som om man belyste hver enkelt ting for sig, men at der manglede en ledende idé i de indlæg, der har været fremført i det høje ting.

Jeg ville gerne henstille til den høje regering, at man tog initiativ til at nedsætte et udvalg til at undersøge, hvad der skal til for at skabe den størst mulige økonomiske vækst i Danmark, således at dels vi i det høje ting kunne få et bedre overblik over dette problem, dels således at man også ude i befolkningen kunne blive klar over, hvad der skal til for at skabe den størst mulige økonomiske vækst. Jeg henstiller med andre ord til den høje regering at nedsætte et sagkyndigt udvalg, gerne også med politiske repræsentanter, der prøver at overveje og stille forslag om, hvad der skal til for at skabe den størst mulige økonomiske vækst i Danmark.

Jeg vil gerne selv bidrage lidt til at belyse dette emne. Vi har i øjeblikket fuld beskæftigelse, vi har i øjeblikket fuld udnyttelse af alle de produktive kræfter i erhvervslivet. Det er i hvert fald en ubestridelig kendsgerning, som man ikke kommer uden om. Hvis vi skal skabe stærk økonomisk vækst i Danmark og vi virkelig målbevidst vil søge at sigte herimod, vil det blive nødvendigt, at vi reserverer en større del af vor arbejdskraft og af vore andre ressourcer og midler til investering. Jeg tænker her på investeringer i ordets videste og bredeste forstand; jeg tænker på det private erhvervslivs investeringer i landbrug, i industri, i handel og håndværk, men så sandelig også på samfundets investering, de offentlige investeringer i uddannelse, i forskning, i trafiknet og en række andre ting. Jeg har lagt mærke til, at det er, ligesom om der er en tilbøjelighed til i regeringskredse i særlig grad at hæfte sig ved de offentlige investeringer, mens der måske i oppositionskredse er en tilbøjelighed til i højere grad at hæfte sig ved

de private investeringer. Det har dog ikke megen mening at prøve at stimulere og øge de private investeringer i landbrug og industri, hvis man ikke også sørger for offentlige investeringer i f. eks. uddannelse, således at man har veluddannet arbejdskraft til at virke i de virksomheder, som det private erhvervsliv investerer i. Det har heller ikke megen mening at øge de private investeringer, hvis ikke man har en virkelig veluddannet arbejdskraft til at virke i de fabrikker og landbrugsvirksomheder og andre foretagender, der skyder op under øgede investeringer.

Det, det drejer sig om, hvis man skal have økonomisk vækst i Danmark, er både at øge de private investeringer og at øge de offentlige investeringer i uddannelse, i forskning, i trafiknet og en række andre ting. Men i en periode, hvor vi i dansk økonomi har fuld udnyttelse af vor arbejdskraft, og hvor kedlen går for fuldt tryk i erhvervslivet og alle vore produktive ressourcer er beslagnet under de forhåndenværende tilstande, vil det ikke være muligt at investere mere i det private erhvervsliv, eller at det offentlige investerer mere på det område, som giver økonomisk vækst — som nu engang er det offentlige område — uden at man holder igen på noget andet. Det vil ikke være muligt at øge de private investeringer og samfundets investeringer på en række områder, uden at man til gengæld er parat til at holde igen på det private og offentlige forbrug. Jeg tror, at vi over for det offentliges budgetter skal prøve på at have en meget mere nuanceret og afslappet holdning. Det kan godt være, at der er en række områder, hvor det offentlige løfter nødvendige opgaver, og hvor opgaverne bliver løst for dyrt, men til gengæld er det vist også klart, at der er en række områder, hvor det offentlige ikke gør en kraftig nok indsats, og hvor der må gøres en stærkere indsats, end der gøres i dag.

Jeg har med tilfredshed bemærket en udtalelse fra den højtærede regering om, at man vil vise den størst mulige tilbageholdenhed med hensyn til det offentlige budget for det kommende finansår, året 1966-67, men jeg vil gerne advare den højtærede regering imod, at man også her bruger, om jeg så må sige, en grov målestok

[Niels Westerby.]

for aktiviteten på dette punkt. Jeg tror, at den højtærede regering skal være varsom med at skære ned på udgifterne til forskning, til uddannelse og til trafiknettet, og at man måske til gengæld skal være noget mere tilbageholdende på en række områder end det, der er givet udtryk for fra regeringens side.

Det er klart, at hvis man vil holde igen på det offentlige forbrug og ikke på de offentlige investeringer — altså skelne for det offentliges vedkommende mellem investeringer på den ene side og forbrug på den anden side — er der en række områder, hvor man må vise den største tilbageholdenhed. Jeg tror, det vil være rigtigt i den kommende tid på socialpolitikens område at hæfte opmærksomheden i særlig grad ved de små grupper i samfundet, der er blevet stedbørn, og som udviklingen er redet forbi og har ladet tilbage. Jeg tænker her på enlige, der har børn at forsørge, hvad enten det er mænd eller kvinder; jeg tror, at der her er et område, hvor der kan gøres en øget indsats. Jeg tror også, det vil være rigtigt at sætte noget mere ind i familiepolitikken, at give en fast moderskabsydelse til kvinder, der skal føde. Jeg tror, der er en række mindre grupper, som er blevet glemt, og som vi ikke har hæftet vor socialpolitiske opmærksomhed ved. Der er her tale om en særlig trang, men til gengæld vil de midler, der skal til for at afhjælpe denne trang, ikke være så store, at det vil spænde vore økonomiske ressourcer til bristepunktet. Jeg vil med andre ord foreslå, at vi koncentrerer vor socialpolitiske opmærksomhed om de mindre grupper, gør noget virkeligt, og gør det i en årrække, således at vores socialbudgetter og deres samlede omfang ikke stiger for meget, at vi derigennem også bidrager til at holde igen på det offentlige forbrug.

Men vi kommer ikke uden om, at hvis vi skal løse den ærgerrige målsætning at stimulere de private investeringer og stimulere de offentlige investeringer på de områder, hvor de giver økonomisk vækst, så må der også holdes igen på det private forbrug.

Det ville være uredelig tale at sige, at man gerne vil øge de private investeringer og de offentlige investeringer, og så sige, at det kan gøres, uden at det vil gøre

ondt nogetsteds. Det kan det ikke. Det må gøre ondt et sted, hvis man vil løse denne opgave. Derfor er det i en periode, hvor der er fuld beskæftigelse, hvor alle vore ressourcer er blevet beslaglagt, og hvor kedlen arbejder for fuld damp, nødvendigt at holde igen på det private forbrug. Jeg vil ikke piske med skorpioner eller optræde som middelalderens flagellanter — for at blive i de mytologiske billeder, som det ærede medlem hr. Poul Møller jo var inde på i går; det er ikke det, der er meningen.

Det er ikke sådan, at jeg vil sige: blod, sved og tårer, men kunne vi bare i en årrække i Danmark komme dertil, at vi spænder livremmen lidt mindre ud, end vi er blevet vant til — det er jo dog sådan, at den højtærede statsminister har ret, når han har sagt, at i de sidste 7-8 år er den reelle levestandard steget med henvend 40 pct. i Danmark — kunne vi dog bare komme derhen, at vi ikke spænder livremmen ud til bristepunktet, men at vi spænder den noget mindre ud, end vi er blevet vant til, så vil der blive både arbejdskraft og ressourcer tilovers til de investeringer, som alle tørster efter og ønsker at give den størst mulige økonomiske vækst.

Vi har jo naturligvis flaskehalse i dansk økonomi, som der er peget på, og som det også er blevet peget på i de tre vismænds redegørelse fra det økonomiske råd, og jeg vil navnlig hæfte opmærksomheden ved mangelen på arbejdskraft. Det er meget glædeligt, at vi har fuld beskæftigelse i Danmark, men det er jo en sørgelig ting, at vi er kommet derhen, at vi på de fleste områder nærmest har mangel på arbejdskraft. Jeg vil henstille til den høje regering at tage initiativ til især på de områder, hvor vi mangler arbejdskraft i Danmark, at tillade anvendelse af udenlandsk arbejdskraft. Enhver ved, at skal vi bygge hospitaler, skal vi bygge skoler, skal vi bygge fabrikker, skal vi investere i landbruget, så kræves der arbejdskraft, og det er jo især i bygge- og anlægsgangene, at vi har en flaskehals i vort økonomiske liv. Jeg vil gerne henstille til regeringen, at man tager det op til overvejelse og gør en indsats for at prøve på at få udenlandsk arbejdskraft på de områder, hvor vi mangler den. Jeg tænker her særlig på bygge- og anlægsgangene. Jeg ved, det er svært at få kvali-

[Niels Westerby.]

ficeret arbejdskraft i dag i Europa, men det må kunne forsøges, man må kunne forsøge f. eks. i et land som Irland. Man kunne måske løfte opgaven ved et initiativ i fællesskab fra regeringens og visse erhvervsorganisationers side. Men det må naturligvis være klart, at de vilkår, som fremmed arbejdskraft skal virke under i Danmark, må være de samme vilkår, som er danske arbejdere beskåret. Lønninger og arbejdsvilkår må være de samme, således at der kan herske nogenlunde orden på vort arbejdsmarked.

Jeg vil også pege på, at det danske arbejdsmarked ikke er så smidigt, som det er ønskeligt, til at give den rigtige udnyttelse af vores arbejdskraft. Jeg tror, det vil være rigtigt, om vi i det høje ting tog det spørgsmål op virkelig at gennemføre en effektiv lovgivning, der kan medvirke til omskoling og oplæring af arbejdskraft og også til at give underhold og støtte i de perioder, hvor omskoling og oplæring finder sted. Det kan jo dog ikke nægtes, at der i den tilpasning, som er nødvendig i det danske samfund på mange områder, kan blive et mindre behov for arbejdskraft inden for visse erhverv, mens der kan blive mangel på arbejdskraft inden for andre.

Det burde f. eks. være således i disse år, hvor titusinder af mennesker forlader dansk landbrug, fordi de er tvunget til at gøre det, fordi der ikke er de ønskelige fremtidsudsigter i dette erhverv, at man hjælper med til at give dem, f. eks. hvis de ønsker at gå ind i bygge- og anlægsgangene, en oplæring, en omskoling, en støtteordning under uddannelsen, således at vi kan afhjælpe arbejdskraftmangelen på de områder, hvor den især hersker. Jeg tror, at det er et område, vi må gøre en meget stor indsats på, og som der vil kunne være et vist perspektiv i.

Det er jo egentlig en skam at stå her på folketingets talerstol 20 år efter besættelsens ophør og måtte konstatere, at der er boligmangel i Danmark, og det er jo alle de ærede ordførere enig i at det er. Men spørgsmålet er jo, om ikke vi kunne gøre noget ved det i stedet for at blive ved at tale om det. Jeg vil da gerne pege på, at der er et par ganske bestemte forhold, som er nødvendige forudsætninger for, at

der kan ske noget på boligområdet. Hvad kan det nytte, at man i øjeblikket bygger en forholdsvis stor boligmasse og flere boliger, end man har været vant til i en årrække, men at huslejen i disse nye boliger, hvad enten det er privat byggeri eller socialt byggeri, bliver så høj, at mennesker med en almindelig indtægt ikke har råd til at bo i dem? Der er naturligvis mange årsager her til; grundprisstigninger, måske manglende arbejds effektivitet, og mange andre ting kan der peges på, men den store post, det, der batter, når spørgsmålet om huslejens højde er et brændende spørgsmål, det er det høje renteniveau. Det høje tings ærede medlemmer ved jo, at for hver procent, renten stiger, stiger huslejen i nybyggeriet ca. 10-12 pct. Det høje tings medlemmer ved jo, at hvis vi havde et renteniveau på ca. 5 pct. — og det er jo ikke så forfærdelig mange år siden, vi havde det — i stedet for et renteniveau på ca. 10 pct., som vi har nu, ville det betyde, at huslejen i nybyggeriet ville være henved det halve af, hvad den er i dag. Dette er det vigtigt at holde sig for øje.

Det er vist også vigtigt at holde sig for øje, at det bedste middel til at nedbringe byggeomkostningerne vil være en gennemførelse af industrialisering i byggeriet. Men denne industrialisering i byggeriet kommer ikke, så længe der stadig væk er fare for, at man vil regulere byggeriet over byggerestriktioner. Vi må jo erkende, at byggeriet har været en kasterbold for den økonomiske politik. Byggeriet har været ramt af byggerestriktioner; man har ikke turde lade det private forbrug holde for, og derfor har man igennem byggerestriktioner reguleret det private byggeri. Der er ingen, der tør foretage de fornødne investeringer i fabrikker, der kan fremstille industrialiseret byggeri, hvis der stadig væk er fare for, at man hvert øjeblik kan få byggerestriktioner eller regulering af byggevirksomhed.

Jeg tror, det vigtigste middel, det høje ting kunne skabe til at løse boligproblemet, ville være at give sikkerhed for, at der blev ført en så fast økonomisk politik, at staten kunne fraskrive sig retten til at regulere byggevirksomheden ved byggerestriktioner, og således at de byggende og den øvrige befolkning kunne være sikret imod ustandselige rentestigninger og kurs-

[Niels Westerby.]

tab, der bringer lejen op på et niveau, som folk ikke kan betale. Jeg tror, det vil være muligt for de private bygherrer og de sociale boligselskaber at lave den fornødne langsigtede planlægning af byggevirksomheden, hvis det høje ting igennem sin økonomiske politik skaber sikre forudsætninger for en rentesækning, en slækelse af kreditstramningen og ophør med reguleringen af byggevirksomheden ved byggerestriktioner. Først når dette mål opnås, vil byggeriets kræfter virkelig kunne sættes i virksomhed til gavn for det mindretal i befolkningen, der har de skandaløse boligforhold.

Jeg tror også, det er vigtigt, at vi i det kommende folketingsår får gjort noget ved jordlovgivningen for landbruget. Det er et hårdt ramt erhverv, som har svært ved at få afsat sine produkter på verdensmarkedet. Det vil være uhyre vigtigt, at man giver landbruget de fornødne muligheder for en tilpasning gennem en meget smidig jordlovgivning. Jeg har hørt forlydende om, at man i landbokommissionen opererer med at give fri ret til sammenlægning op til ca. 50 ha. Jeg tror, det er alt for lidt; ja, jeg tror endda, det er farligt at sætte så lav en grænse. Den strukturudvikling, der er i gang ved landbruget, kan let standse på et forkert niveau, hvis man fastsætter en så lav overgrænse. Der er jo slet ikke tale om, at det høje ting dikterer den enkelte landmand noget ved at gennemføre en smidig jordlovgivning; han kan fortsætte som nu. Det eneste, man gennem en smidig jordlovgivning sikrer, er retten for de enkelte landmænd til at sælge og sammenlægge, hvis de ønsker det. Det er perspektivet i tilpasningen.

Jeg er enig med det ærede medlem hr. Baunsgaard, når han i går erklærede, at det sikkert ville være fornuftigt, at et underskud i landbrugsvirksomhed ikke kan fradrages i indtjening i et andet erhverv. Det er der al mulig grund til at tage op til overvejelse.

Vi må ikke glemme, at jordlovgivningen har virket som en restriktion for landbruget i mange årtier, og at landbruget har fundet sin udvikling under disse forhold. Man kan derfor ikke med ét slag skabe helt frie forhold på dette område. Men det ville være fornuftigt, at man, samtidig med at man satte overgrænsen for brugsstørrelserne meget højt — måske til 100 eller 125 ha — fastslog, at underskuddet ved landbrug ikke kan fradrages i indtægter erhvervet ved anden virksomhed. Jeg finder, at det ærede medlem hr. Baunsgaards bemærkninger om, at man ved at gennemføre noget i den retning muligvis vil kunne nå meget langt på jordlovgivningens område, er udtryk for en meget stor fordomsfrihed fra det ærede medlems side.

Jeg sagde før, at det vil være vigtigt at skabe økonomisk stabilitet i Danmark. Jeg er klar over, at tilliden ude i befolkningen til det høje ting og de politiske partier ikke er så høj som ønskelig; men det hænger ofte sammen med den siksak-kurs, der er ført i den økonomiske politik i efterkrigstidens Danmark. Det har været sådan, at den enkelte borger har kunnet glæde sig over en større pengeindkomst, hvad enten den er erhvervet som selvstændig eller som lønmodtager, for kort tid efter at måtte konstatere, at den er blevet taget fra ham ved prisstigninger, skatter eller andre indgreb. Det er meget vigtigt i den økonomiske politik at skabe den fornødne stabilitet, så den slags ting undgås. Jeg har med glæde bemærket visse træk i de samtaler, som venstre og det radikale venstre har ført, navnlig at man har henledt opmærksomheden på indkomspolitikken; jeg tror dog ikke, at den alene vil være i stand til at løse problemet om økonomisk stabilitet i Danmark, men den vil måske nok kunne være et vist supplement hertil.

Det ærede medlem hr. Baunsgaard sagde i går, at det ville være rigtigt, om den høje regering i god tid forud for en overenskomstssituation klart tilkendegav, inden

[Niels Westerby.]

for hvilke rammer indkomststigninger måtte finde sted. Her tænkes naturligvis ikke blot på lønmodtagernes indkomster, men også på de pengeindkomster, andre grupper i samfundet har. Jeg tror, denne tanke er rigtig, men den trænger ligesom til at få en lille smule mere kød og blod. Som det ærede medlem hr. Baunsgaard sagde i går, lever vi med en mindretalsregering, og selv den klareste tænkelige tilkendegivelse fra en mindretalsregering har ikke den fornødne magt og autoritet bag sig. Derfor burde vi i loven om det økonomiske råd få indføjet en bestemmelse om, at det økonomiske råds formandskab efter drøftelse med de organisationer, der er repræsenteret i rådet, i god tid forud for overenskomstforhandlingerne eller udsigt til indkomststigninger i det hele taget skal komme med en udtalelse om, hvilke samfundsøkonomisk forsvarlige rammer der er for indkomststigninger. Vi må også i loven fastslå, at regeringen derefter fremlægger udtalelsen fra det økonomiske råds formandskab ledsaget af sin stillingtagen til drøftelse i det høje ting. Netop igennem en drøftelse i det høje ting, hvor de politiske partier klart tilkendegiver deres vurdering, vil det være muligt for de forskellige grupper i samfundet at vurdere, om der er den fornødne magt og autoritet bag de advarsler, som kommer dels fra det økonomiske råds formandskab, dels fra regeringen.

Jeg tror ikke, det er nok — især ikke under en mindretalsregering — at overlade dette problem til en udtalelse fra regeringens side, men som jeg før sagde: indkomspolitikken har den svaghed, at der også sker noget imellem overenskomstperioderne og også for andres vedkommende end for lønmodtagerne. Her er det især efterspørgselspresset, der er det afgørende. Er der et højt efterspørgselspres i samfundet, vil vi få prisstigninger, pristalsstigninger og højere avancer i erhvervslivet på grundlag af det stigende prisniveau. Det er derfor vigtigt, at man søger at fastholde priserne. Hvis der er et højt efterspørgselspres, vil der også være idel lønglidning. Som det ærede medlem hr. Baunsgaard sagde i går: for lønpolitikens vedkommende er pristalsstigninger, pristalsregulering og lønglidning måske nok vigtigere end det, der sker i over-

enskomstsituationerne. Jeg tror derfor, det er vigtigt, at vi i det høje ting kender vort ansvar med hensyn til at søge efterspørgselspresset dæmpet, når det er blevet for stort, og der er for mig ingen tvivl om, at efterspørgselspresset i øjeblikket er større end godt er.

I 1965 er de samlede pengeindkomster i Danmark steget henved 3 gange så meget som produktionen. Det vil sige, at produktionen kun rækker til at dække henved godt og vel en tredjedel af den pengeindkomststigning, der her har fundet sted i befolkningen, og de sidste to tredjedele af pengeindkomststigningen i befolkningen retter sig derfor mod udenlandske varer, hvilket giver valutavanskeligheder og tvinger priserne op på vore egne varer. Det gælder derfor om at skære efterspørgselspresset væk, når det bliver for stort.

Der findes to veje hertil. Den ene vej er finanspolitikken og den anden vej er pengepolitikken, den høje rente og kreditstramningen. Jeg vil gerne principielt erklære mig som tilhænger af at benytte finanspolitikken, fordi den bidrager til at holde forbruget nede, medens pengepolitikken har den ødelæggende virkning, at den rammer boligbyggeriet, rammer kommunernes nyttige investeringer, gør det vanskeligt for landbruget at udvikle sig og rammer det private erhvervsliv. Vi bør i det høje ting være parat til at føre en så stram finanspolitik i Danmark, at kreditstramning og den høje rente ikke skal bære en meget tung byrde, når det drejer sig om at regulere den økonomiske aktivitet og efterspørgselspresset i Danmark, hvilket efter min mening er tilfældet i øjeblikket. Kreditstramningen og pengepolitikken bør bære en mindre byrde, end den gør i øjeblikket. Til gengæld bør finanspolitikken bære en større byrde, end den gør i øjeblikket.

Det magiske ord er naturligvis ikke ordet „kasseoverskud“, og vi skal passe vældig på ikke at få hellige køer i dansk politik. Hvis vi får dem, gør vi klogt i, så hurtigt som overhovedet muligt, at genne dem ud i horisonten. Et kasseoverskud har som målsætning og funktion at holde igen på det private forbrug, og kan vi holde igen på det private forbrug ad andre veje, bør naturligvis også disse veje betrædes.

Kasseoverskud har den vanskelighed, at mange mennesker i befolkningen ikke har

[Niels Westerby.]

den fornødne tillid til samfundsmagten. Man er bange for, at samfundsmagten skal benytte et kasseoverskud til ligegyldige eller overflødige ting. Nu vel, lad os da tage hensyn til disse stemninger i befolkningen. Lad os tage hensyn til det og i stedet gennemføre en bunden opsparing i de private pengeinstitutter, således at der er adresse på pengene, så folk ved, at de efter en årrække kan få disse penge igen. Det, det jo nemlig drejer sig om, er jo, at vi ikke hele tiden deler den bagte kage i porten, fordi vi er bange for, at den skal skrumpe ind, eller at andre skal løbe med den. Det, det drejer sig om, er, at vi får en fremskridtsidé i den økonomiske politik, og at vi som et led i at få denne fremskridtsidé også er parat til at udskyde et vist forbrug. En bunden opsparing i de private pengeinstitutter vil være et middel hertil og skabe basis for, at der kan blive en større investeringsvirksomhed i erhvervslivet.

Jeg vil også minde om en ordning som ATP, der jo til en vis grad kan sammenlignes med et columbusæg. Man får næsten både i pose og sæk. Der er for mig ikke tvivl om, at der i fremtiden vil være behov for en større trykthed iblandt de ældre, end tilfældet er i øjeblikket. Hvorfor så ikke drage konsekvensen heraf? Hvorfor så ikke gennemføre alderdommens tillægspension for samtlige befolkningsgrupper i Danmark? Lad os gøre den alle omfattende, lad os fordoble den. Hvis man fordobler, vil de ældre, hvad enten de er selvstændige eller lønmodtagere, oven på folkepensionen få lagt 4.800 kr., og så begynder vi at nærme os tålelige tilstande for de ældre medborgere. Ved at gennemføre en sådan tillægspension, udvide den og gøre den alle omfattende sker der jo samtidig en fondsdannelse, en opsamling af midler i tillægspensionens fond; denne fond har jo til opgave i alt væsentligt at købe obligationer. Igennem den opsparing, der sker ved at udvide ATP til trykthed for de ældre medborgere, er man også med til at skabe forudsætninger for at skaffe tag over hovedet til tålelige priser for de boligsøgende i Danmark. Man får både i pose og sæk. Man er med til at investere for fremtiden i boligbyggeri og landbrug, samtidig med at man er med til at skabe trykthed for ældre medborgere.

Jeg tror, det vil være nødvendigt at gennemføre visse punktskatter i den kommende samling. Jeg er sikker på, at det vil være nødvendigt, og jeg tror også, det vil være rigtigt at gøre det. Vi har jo altid i de sidste 20 år i folketinget været tilbøjelige til at være for optimistiske. Vi har altid håbet på, at det nok løste sig. Vi har altid været bange for at skyde brystet frem og tage ansvaret, så snart vi så, det var nødvendigt. Jeg tør sige, at det høje ting aldrig i efterkrigstiden er gået for langt med at lave forbrugsbegrænsning; men det høje ting er alt for mange gange kommet bagefter, sådan at ulykkerne er blevet så store, og sådan at borgerne har fået en meget større byrde at bære, end nødvendigt var. Det er jo dog trods alt en af hemmelighederne i den økonomiske sammenhæng, at når der er tendenser til uligevægt, så bliver byrden og regningerne større, jo længere man venter. Jeg tror, det vil være rigtigt at gennemføre en finanspolitisk stramning ved hjælp af punktskatter så hurtigt som overhovedet muligt. Det vil kunne bidrage til balancen, samtidig med at man gennemfører en udvidet og alle omfattende ATP-ordning og gennemfører en bunden opsparing.

Men samtidig vil jeg understrege, at der er jo også noget, der hedder arbejdslyst i Danmark, og det er ikke nok, at vi har gode investeringer, både private og offentlige; vi skulle også gerne have en befolkning, der gerne ønsker at gøre sin indsats, fordi det betaler sig. Jeg tror, det vil være rigtigt stadig væk at have det sigte at få lettet indkomstskatterne. Jeg er tilhænger af store indkomstskattelettelser, men det lader sig ikke gøre at gennemføre dem, uden vi samtidig gennemfører en større forbrugsbeskatning.

Der har været talt meget om merværdiafgiften. Hvis den skal løse de økonomiske problemer, vi har i Danmark, og hvis den sociale byrdefordeling skal bibeholdes, så vil der naturligvis kun blive begrænsede midler tilovers til skattelettelser. Men gennemfører vi en stramning igennem øgede punktskatter, og gennemfører vi en bunden opsparing, og gennemfører vi en udvidelse af ATP-ordningen, så vil der igennem en indførelse af merværdiafgiften blive plads til de store indkomstskattelettelser, der vir-

[Niels Westerby.]

kelig kan give arbejdslyst i Danmark. Jeg tror, det er noget, vi må se på.

Jeg kan ikke rigtig fatte arbejdsgangen herinde i det høje ting, det må jeg ærligt tilstå. Regeringen har fremsat et forslag om merværdiafgift. Det ærede medlem hr. Poul Møller har sagt, at det konservative folkeparti er tilhænger af merværdiafgiften. Bortset fra det ærede medlem hr. Aksel Larsen er der ingen i det høje ting, der har udtalt sig imod merværdiafgift. Hvorfor skal vi så alle sammen gå rundt og vente? Hvorfor skal vi alle sammen gå rundt og vente og lure på hinanden? Hvorfor kan vi ikke få den gennemført hurtigt? Den praktiske gennemførelse vil kun tage 3 måneder. Og der er jo ærligt talt, ærede medlemmer, i meget lang tid blevet tygget drøv på merværdiafgiften. Kunne vi ikke få gennemført den noget hurtigt og få de nødvendige indkomstskattelettelser til lettelse af de byrder, som hæmmer arbejdslysten og opsparingen i Danmark?

Ja, jeg håber, at den kommende samling vil bidrage til øget arbejds- og samarbejdsvilje i det høje ting. Jeg mener ud fra det ærede medlem hr. Poul Hartlings ordførertale at kunne spore en vis samarbejdsvilje. Jeg må ærlig talt også sige, at der er jo dog noget bemærkelsesværdigt i, at den 4. oktober 1959 udsendte venstre og de konservative en fælleserklæring, men i går var det venstre og det radikale venstre, der udsendte en fælleserklæring. Jeg vil gerne komplementere de to partier for det skridt, der her er taget, og jeg har med interesse bemærket, at forhandlingerne vil blive fortsat. Jeg vil gerne personlig udtrykke mine bedste ønsker for disse forhandlinger imellem de to partier. Jeg vil nok sige, at med hensyn til den offentlige udgiftspolitik blev der jo nærmest kun nævnt ordene „langsigtet planlægning“, men ikke ret meget om, hvad der skal være denne langsigtede planlægnings indhold. Jeg vil gerne ønske de to partier held med at give ordene langsigtet planlægning et indhold, mere kød og blod. Jeg vil gerne ønske de to partier held med deres overvejelser om, hvordan de kan gribe ind i indkomstpolitikken. Jeg vil også håbe, at vi i den kommende samling kan regne med, at de to partier ansvarsbevidst vil bidrage til, at vi kan få den økonomiske

stabilitet, som vi har måttet savne alt for mange gange i efterkrigstidens politik i Danmark, hvorved vi er kommet ud i siksakpolitikken på den økonomiske politiksområde.

Ja, der er jo noget, der også i forsvars- og udenrigspolitikken hedder de nærmeste krav. Og det, som det høje ting vel i den kommende samling i første række vil få en direkte indflydelse på, vil jo nok blive vor sikkerhedspolitik, vor forsvarspolitik. Jeg er da ikke blind for, at der er sket en vis afspænding mellem øst og vest, og jeg er heller ikke blind for, at der ligesom råder et mildere klima i de internationale forhold end tidligere. Men, ærede medlemmer, der hersker stadig væk en betydelig usikkerhed i de internationale forhold, og det er vanskeligt at forudsige, hvilken udvikling der på længere sigt vil ske i Sovjetunionen. Nok er der meget, der tyder på, at tøbruddet vil blive fortsat, at libermandismen vil gøre sig gældende, at man vil søge en vis forståelse med vesten og i særlig grad med USA fra Sovjetunionens side. Men, ærede medlemmer, har vi nogen sikkerhed for det? Kan vi andet end håbe på det bedste og frygte det værste? Har vi ikke stadig væk et sikkerhedsproblem?

Jeg vil gerne her minde om, at hvad enten man kan lide NATO eller ikke, så har NATO bidraget til at løse Danmarks sikkerhedsproblem i efterkrigstiden. Jeg håber, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen og måske også det ærede medlem hr. Baunsgaard har lagt mærke til, at da NATO blev dannet i 1949, var der meget urolige forhold i Europa. Jeg håber, man har lagt mærke til, at der er blevet mere rolige forhold i Europa under NATO, end der var, før NATO blev til. Jeg håber, man har lagt mærke til, at det er, ligesom om uroen er flyttet andre steder hen i verden, efter at NATO blev stiftet. Jeg tror, man skal være varsom med at drage den konklusion, at nu hersker der i øjeblikket mildere vilkår i det internationale klima, og som følge heraf kan vi måske ophæve NATO. Jeg tror snarere, man bør se sagen i det lys, at NATO, samtidig med at der har været en udstrakt forhandlingsvilje fra vestens side, har bidraget til at skabe den afspænding, der hersker imellem øst og vest. Målet må naturligvis være en kontrolleret afrustning

[Niels Westerby.]

og nedrustning, men jeg tror, vi igen kan skabe flydende tilstande i Europa, hvis vi ikke tager NATO og sikkerhedspolitikken med i betragtning.

Det ærede medlem hr. Baunsgaard sagde i går, at man havde hørt ilde for, at man gerne vil fremdrage en drøftelse af NATO i den offentlige debat. Det skal det ærede medlem hr. Baunsgaard ikke høre fra min side. Jeg mener, at det er rigtigt, at man diskuterer NATO. Heller ikke NATO skal være nogen hellig ko. Men jeg tror alligevel, man også i fremtiden skal tage i betragtning, at NATO har betydet meget for bevarelsen af Danmarks sikkerhed. Jeg tror, at vi i den kommende samling skal sigte imod ikke at svække forsvarsberedskabet i Danmark.

Det er naturligvis sådan, at det at aftjene sin værnepligt er et stort indgreb i den personlige frihed, og i en tid med mangel på arbejdskraft er den lange tjenestetid jo naturligvis også en samfundsøkonomisk byrde. Det ville være en meget god ting, om tjenestetiden kunne nedsættes. Men denne nedsættelse af tjenestetiden må med de herskende internationale forhold ikke bidrage til, at det beredskab, vi har i Danmark, svækkes. Hvis det er muligt, at vi igennem en bedre uddannelse, bedre materiel i forsvaret og en stærkere økonomisk indsats i forsvaret kan bidrage til at nedsætte tjenestetiden, bør vi gøre det. Jeg tror, det ville være rigtigt, om regeringen stillede den opgave til de sagkyndige i forsvarsministeriet og værnene at finde ud af, hvilken indsats i uddannelsen, hvilken indsats på materiellets område og hvilken bevilingsmæssig indsats der er nødvendig for, at man kan nedsætte tjenestetiden og samtidig opretholde det beredskab, vi har i øjeblikket. Men jeg tror, at det høje ting gør klogt i at sætte som en overskrift over vore forsvarspolitiske overvejelser i den kommende samling, at beredskabet ikke må forringes, og jeg vil gerne tilføje: det gælder også de bidrag, Danmark yder til FN, som jeg tror er meget nyttige. Også her skal vi være varsomme med at foretage nedskæringer.

Inden for markedspolitikken er udviklingen jo blevet sådan, at efter der er blevet en strid imellem de Gaulles Frankrig på den ene side og de fem andre fællesmarkeds-

lande på den anden side, er enhver mulighed for optagelse af andre medlemmer i fællesmarkedet en umulighed. Det kan ikke selv for den mest ivrige længere være aktuel praktisk dansk politik at søge en enegang ind i fællesmarkedet under de rådende forhold. Dansk isoleret indmeldelse i fællesmarkedet er ikke og kan ikke blive aktuel markeds politik i Danmark. Fællesmarkedet er simpelt hen ikke i stand til at modtage flere medlemmer. Jeg er bange for, at den krise, der hersker i fællesmarkedet, vil blive langvarig. Jeg er bange for, at de vilkår, som den franske statschef, de Gaulle, vil stille for at få fællesmarkedet til at gå i gang igen, vil blive af en sådan art, at krisen virkelig vil blive langvarig.

Under disse forhold må Danmarks opmærksomhed først og fremmest rettes imod EFTA. Vi må gøre, hvad vi kan for at udbygge EFTA på en sådan måde, at det delvis kan løse vore markedsproblemer, som vi altid vil have, så længe Europa er delt i de syv og de seks. Men jeg må unægtelig indrømme, at den engelske særtold er en belastning for EFTA. Jeg vil gerne opfordre regeringen til at gøre en kraftig indsats over for England for at gøre det klart for dette land, at det ikke i længden går, at man i strid med EFTA-traktaten opretholder en særtold på 10 pct. Naturligvis må enhver i det høje ting påskønne, at englænderne har nedsat den fra 15 pct. til 10 pct., men tiden må nu snart være inde til, at man fra engelsk side nedsætter særtolden yderligere. Det er jo i virkeligheden sådan, at engelsk industri og erhvervsliv på det store engelske marked, som er halvdelen af EFTAs marked, får en fortrinsstilling i forhold til de andre landes erhvervsliv.

Hvis det er sådan, at England fortsat vil opretholde sin særtold, måtte det vel også være rimeligt, at de nordiske lande Danmark, Norge og Sverige søgte noget nærmere henimod en union inden for EFTA, at de nordiske lande og deres erhvervsliv inden for det nordiske område så også fik en fortrinsstilling, der kan tåle en sammenligning med den, som det engelske erhvervsliv har på det engelske marked. Jeg vil gerne anmode den høje regering om at have opmærksomheden henledt på dette punkt. Der er måske virkelig noget på dette punkt at gøre for det nordiske samarbejde.

[Niels Westerby.]

Jeg er naturligvis enig med alle dem, der har talt for fred og afspænding, og vi må fra dansk side gøre, hvad vi kan for at lette Vietnamkonflikten. Men det bør ikke være sådan, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen gjorde, at man ensidigt retter blikket mod USA. Det bør være sådan, at skal der være fred og afspænding i Vietnam, må der være ligelige og gensidige indrømmelser fra begge sider. De ærede medlemmer ved, at hvis man skal nå resultater, er det også nødvendigt i det høje ting — og det vil naturligvis også være nødvendigt i internationale forhold — at der ydes ligelige indrømmelser fra begge sider.

Jeg tror, at vi i dansk politik skal holde op med ensidigt at pukke på USA. USA gør mange fejl og har også gjort store fejl i Vietnam i tidens løb. Men vi skal holde op med ensidigt at pukke på USA og sige, at der må være gensidige indrømmelser fra begge sider, hvis vi skal få fred og fordragelighed i verden, og dér er Vietnam jo i høj grad i centrum.

Jeg tror, at det mest brændende problem på det internationale område er atomproblemet, som virkelig kan blive truende. Vi har i øjeblikket en spredning af atomvåbnene i verdenspolitikken. Foruden de gamle atommagter, USA, England og Sovjetunionen, er der jo nu kommet to atommagter til, nemlig både Frankrig og Kina. Jeg tror, at man må se i øjnene, at der kan ske en udvikling, hvor det ikke vil være muligt at forhindre, at Tyskland sætter sin vilje igennem og skaffer sig et selvstændigt atomvåben, at Indien gør det, at Ægypten og måske Israel og mange andre lande gør det. Der kan blive tale om en uoverskuelig og farlig kædereaktion i verden, hvis mange lande sikrer sig atomvåben, og derfor må alt gøres for at undgå en spredning af atomvåben. Jeg tror, man gør vel i at se sådan på sagen, at netop ved, at man ikke får et fællesarrangement inden for NATO på atomvåbnets område, kan man bidrage til en spredning af atomvåben. Man kan fremtvinge en psykologisk og saglig situation — navnlig hvis det skulle lykkes de Gaulle også at opløse NATO — hvor ønsket om at anskaffe sig selvstændige atomvåben vil blive forceret frem i Tyskland og i mange andre dele af verden.

Jeg tror bl. a., at det vil være vigtigt, at vi i Danmark ser i øjnene, at ligegyldigt hvilket atomarrangement der vil blive inden for NATO, hvad enten udfaldet bliver det ene eller det andet, er der tale om et fællesarrangement, og dette fællesarrangement vil blive en forlængelse af den amerikanske styrke, som man har i øjeblikket. Det vil i virkeligheden kun blive et supplement til denne, og det vil fortsat være USAs præsident og USA, der vil have den afgørende indflydelse på anvendelsen eller forhåbentlig ikke-anvendelsen af denne styrke. Jeg tror derfor, at et fællesarrangement vil kunne bidrage til at skabe en situation, der gør det muligt at undgå mange selvstændige atomvåben, og i særlig grad et tysk atomvåben. Jeg tror, at et fælles NATO-arrangement på dette område vil kunne bidrage til at undgå den spredning af atomvåben, som vi alle sammen er enige om bør undgås.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen var fuld af vittigheder om det nye parti liberalt centrum. Jeg har set i dagspressen i dag, at det ærede medlems partifælle den københavnske borgmester Willy Brauer har sagt, at man skal være meget veludrustet for at tage en tørn med det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Det er jeg ganske enig i, i alt fald når det drejer sig om at sige vittigheder. Jeg skal af samme grund lade være at kvittere med at sige vittigheder om socialistisk folkeparti, det ærede medlems parti, men skal nøjes med at takke det ærede medlem hr. Aksel Larsen for en god idé. Det er jo sådan, at de forskellige partier i denne sal har deres partifarve, den kan være rød, den kan være grøn, og den kan være blå. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde, at liberalt centrum er noget nyt — og vi er nok en ny dimension i dansk politik, vi er ikke ensfarvede — og for ham så det ud, som om vi var skotskterenede. Nu er skotskternet klædestof ualmindeligt smukt, og det kunne godt være, at man skulle anskaffe sig den partifarve til det nye parti. Jer takker det ærede medlem hr. Aksel Larsen for den gode idé. Jeg lagde dog på samme tid stærkt mærke til, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke bryder sig om liberalt centrum, men det er der jo desværre ikke noget at gøre ved.

Rosing: Det lille afsnit i åbningstalen, der vedrører Grønland og grønlandske forhold, er så kort, at det nemt kan drukne i helheden. Det lille afsnit er jo, som i den forrige åbningstale, ikke specificeret, men siger dog efter min mening meget. Det siger først den kendsgerning, at retningslinjerne for den fortsatte udvikling stadig væk er den betænkning, der sidste år blev afgivet af Grønlandsudvalget af 1960, og at regeringen på grundlag heraf og i nøje forståelse med — jeg understreger: i nøje forståelse med — det grønlandske landsråd og det nyoprettede Grønlandsråd vil videreføre udbygningen af det grønlandske samfund, samt at der med dette sigte vil blive fremsat en række forslag i dette folketingsår.

Det må ved denne lejlighed, ligesom jeg har gjort det før ved andre lejligheder, også understreges, at den grønlandske udvikling er akutagtig på mange områder og i den kommende tid — inden for de givne retningslinjer — sandsynligvis vil kræve visse korrektioner, ændringer i prioritetsrækken og indføjelser af visse ordninger eller bevillingssager, som måtte være nødvendige. Det er klart, at man ikke må låse sig fast i de allerede fremsatte forslags enkeltheder, ikke mindst når det drejer sig om ordninger for et folk i udvikling som det grønlandske.

Efterhånden som udviklingen skrider frem, må problemerne jo tages op igen til drøftelse, og det er ikke udelukket, at de nye politiske repræsentanter kan have en anden mening om andre løsninger af problemerne. Det er derfor rigtigt, når statsministeren siger: i nøje forståelse med det grønlandske landsråd og det nyoprettede Grønlandsråd. Med disse ord erklærer regeringen, at den vil lytte til og samarbejde med de to folkevalgte råd i grønlandske sager. Vi takker herfor og håber, at vi i denne erklæring får en god støtte for de kommende forslag, som fremsættes i det høje ting.

På den anden side ved vi tillige, at det er folketinget, der til syvende og sidst har den endelige afgørelse, hvad enten det drejer sig om lovforslag eller bevillingssager, og når den højtærede statsminister i sin åbningstale understreger nødvendigheden af en langtidsplanlægning såvel af de offentlige bygge- og anlægsudgifter som af statens

udgifter og indtægter over en årrække, må dette ses i relation hertil. Dette er jo en nødvendighed, ikke mindst for rigets nordlige del, Grønland, og den udviklingsplan, G 60 i sin betænkning er kommet frem med, og som der for tiden arbejdes videre med i Grønlandsrådet, udtrykker klart, hvor stort behov der er for en videreførelse af vor udvikling i relation dels til befolkningens hurtige forøgelse, dels til intensiveringen af uddannelsen og udbygningen af erhvervene, løsningen af boligproblemet m. v. Selv om vi er klar over rigets nuværende økonomiske stilling og de problemer, der er forbundet hermed, kan vi ikke lade være med at pege på, at en fortsat dæmpning af investeringsaktiviteten i Grønland afgjort vil betyde, at endemålet skubbes flere år frem, og dette vil i længden blive dyrt for staten, når det forsømte senere skal indhentes, for alt bliver jo dyrere med tiden.

I forbindelse med omtalen af de nævnte retningslinjer og langtidsplanlægninger vil jeg igen pege på det ønskelige i, at den sidste instans i grønlandske sager, folketinget, må have mulighed for at lære de grønlandske forholds udvikling at kende ved selvsyn. Det er muligt, at man vil finde det mærkeligt, at et sådant ønske udtrykkes igen fra vor side. Vi mener dog, at denne idé er værd at overveje. Det er klart, at en realisering vil komme til at koste, men alene en orienteringsrejse til Grønland, hvor helt andre forhold hersker, kan være berigende for de ærede medlemmer, som har det sidste ord i vore sager. Vi ved jo med sikkerhed, at der blandt det høje tings medlemmer er interesse herfor.

I fortsættelse heraf vil jeg også efterlyse besøg i Grønland af regeringschefen. Det er jo så langt tilbage som for 12 år siden, at det sidste besøg af den art fandt sted. 12 år er mange i Grønlands udviklingsår. Der sker meget, og der må også ske meget på mange områder. Jeg ved meget vel, at statsministerens tid er kostbar og meget begrænset, og at rigets problemer er meget større end landsdelens og kræver løsning, men selv om vore problemer er lokale, er de dog lige så presserende som andre problemer. Det ville efter min mening være psykologisk sundt og rigtigt for den grønlandske befolkning og en frugtbar orientering for statsministeren, dersom han, eventuelt sam-

[Rosing.]

men med finansministeren, kunne besøge Grønland næste år. Jeg vil tro, at mødet med en helt anden natur, befolkningen og dens problemer ganske afgjort vil gøre et dybt indtryk, som beretninger og enhver andenhåndsviden ikke kan gøre.

Derefter vil jeg gå over til enkelte spørgsmål, der vedrører erhvervslivet og lovgivningsarbejdet for Grønland.

Blandt de aktuelle spørgsmål for erhvervslivet i de seneste år er, om der i forståelse med fiskeriinteresserede lande kan iværksættes en beskyttelsesforanstaltning for torskebestanden, f. eks. ved fredning af et bestemt havområde i et begrænset tidsrum.

Som allerede bekendt har torskefiskeriet, som giver landet den vigtigste eksportvare, haft en foruroligende stor tilbagegang i det sidste par år — henholdsvis 35 og 60 pct. i årene 1963 og 1964. I år tegner resultatet til at blive ca. 20 pct. bedre end sidste år. Forståeligt nok kan biologerne ikke love noget om, hvilke udsigter vi har for fiskeriet i den kommende tid. Det er jo en kendsgerning, at klimatiske forhold deroppe i den senere tid har bevirket, at torsken stort set kun gyder i bestemte havdybder ved bankerne, hvor den netop i gydetiden skovles op i store mængder af udenlandske trawlere. Biologerne siger, at beskatningen af den gydende grønlandske torsk er så stor, at det må anses for nødvendigt, at en af de store banker, f. eks. Store Hellefiskebanke, der ligger ud for kyststrækningen mellem Holsteinsborg og Egedesminde, og som er en af de største ynglepladser for torsken, må fredes i et antal år. Grunden hertil er ganske klar, nemlig at undgå de omtalte store årlige indhug i den gydende bestand og dermed beskytte den mest betydende fisk i de grønlandske farvande. Dette ønske er forelagt i år af den danske delegation under konferencen for fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav i Canada.

Efter hvad jeg hidtil har erfaret, har forhandlingen herom fået det resultat, at man ikke kan forvente, at en sådan ordning bliver anerkendt blandt de deltagende lande før engang om 6 år. Imidlertid er spørgsmålet ganske aktuelt under de herskende forhold i Grønland. En så lang udsættelse kan nemt betyde, at man handler for sent, til

skade for hele Grønlandsfiskeriet, ikke mindst for det begyndende industrialiserede grønlandske fiskeri. Jeg ved, at der under det ordinære landsrådsmøde i år blev udtrykt en kraftig protest mod de lange udsigter. Det siger sig selv, at jeg er fuldt ud enig i protesten. Vi henstiller derfor, at regeringen gennem udenrigsministeriet gør sin indflydelse gældende for en snarlig gennemførelse af ordningen.

Det andet spørgsmål, jeg vil berøre, vedrører et ønske om effektivisering af den statslige indsats for fåreavlen, så ydelsen gennem større indsats i landvindingsarbejdet for dyrkningsarealer, intensivering af uddannelsen af fåreavlerelever og effektiv konsulentvirksomhed samt ved udvidelse af låneordningen m. v. kan gøre mere gavn for hele erhvervet og dets fremtid end hidtil. Jeg ved meget vel, at vi i dag har det såkaldte samarbejdsudvalg for fåreavlen, som kan drøfte sagerne vedrørende erhvervet, men som på en måde har en begrænset indflydelse, når det drejer sig om det, jeg nu taler om. Dette udvalg suppleres her i landet af et jordbrugsfagligt udvalg, som i 1963 afgav en redegørelse vedrørende fåreavl i Grønland. I denne redegørelse omtales en række problemer, og en række forslag om videreudbygning af erhvervet foreslås. Disse forslag fik støtte af Grønlandsudvalget af 1960. Alle de i G 60s betænkning nævnte forslag herom skal realiseres i den kommende tid, men efter fåreavlernes mening ikke ved bibeholdelse af den nuværende ordning, som virker ineffektiv, men ved hjælp af nyordning, nye kræfter og nyt indslag.

Dette ønske kan sikkert begrundes med, at grønlandske fåreavlere nu har startet orienteringsrejser til Island og fået den første inspiration til, hvordan man bedst kan drive fåreavl i Grønland. Denne påstand bekræftes af artiklen i Grønlandspostens sidste nummer, hvori der står, at man regner med, at der kommer en islandsk fåreavlskonsulent til Grønland næste år.

I anledning af dette spørgsmål vil jeg spørge den højtærede Grønlandsminister, om han vil foranledige, at fåreavlernes synspunkter om den omhandlede effektivisering af den statslige indsats bliver drøftet sagligt og fordomsfrit mellem statslige repræsentanter og fåreavlernes repræsentanter,

[Rosing.]

eller om ministeren vil finde en anden passende udvej eller fremgangsmåde til løsning af spørgsmålet.

Som den højtærede statsminister bebudede i sin åbningstale, vil der i dette folketingsår blive fremsat flere grønlandske lovforslag, som for enkelte lovforslags vedkommende markerer strukturændring i det grønlandske samfund; hermed tænker jeg især på forslag til folkeskolelov for Grønland, forslag til lov om ungdomsklubber m. v. samt forslag til færdselslov for Grønland, lovforslag, som vi efter fremsættelsen vil tale nærmere om.

Idet jeg nu berører den lovgivningsmæssige side af Grønlandsarbejdet, kan jeg ikke sige andet, end at fødslen af de grønlandske lovforslag sker alt for langsomt og trægt. Som jeg sagde i begyndelsen af talen, er den grønlandske udvikling på mange områder eksplosiv, og når der så er sket en strukturændring inden for erhvervsliv, uddannelse, levevis m. v., er det givet, at en tidssvarende lovgivning sakker langt bagud til skade for samfundets trivsel. Selv om jeg stadig har den opfattelse, at de herved gældende love, som skal udstrækkes til Grønland, bør være tilpasset efter grønlandske forhold, har jeg nu fået den opfattelse, at de instanser, som udkastene passerer igennem, er for mange, og at det således tager for lang tid, før et lovforslag endelig når folketinget. Vi har for det første et lovudvalg, dernæst ministeriet for Grønland, det grønlandske landsråd og det nyoprettede Grønlandsråd; et enkelt udkast kan endda i visse tilfælde passere enkelte af de ovennævnte instanser to gange. Dette maskineri må og bør forenkles for vor udviklings skyld; det virker for tungt.

Til belysning heraf tages et enkelt tilfælde som eksempel. Det drejer sig om noget, som for os er i allerhøjeste grad tiltrængt i dagens Grønland, nemlig en socialreform, det spørgsmål, som både fra vor og andres side er berørt her i salen, og som de danske dagblade har kritiseret meget stærkt, for

en lokalkendt mand at se måske også vel stærkt.

Denne sag startede allerede i 1959, da landsrådet vedtog, at en dansk kommunalmand med særligt kendskab til dansk sociallovgivning og det sociale arbejde i praksis skulle ansættes, så han kunne foretage en nærmere undersøgelse af hele forsorgsvæsenet i Grønland. Først to år efter, i 1961, lykkedes det endelig at låne socialinspektør Kaj Petersen i to år. I 1963 afgav denne den velkendte chokrapport, som afslørede behovet. Siden da og indtil dato har man i ministeriet for Grønland arbejdet med udformningen af en skitse til et udkast til den længe ventede socialreform. Selv om der i mellemtiden efter landskassens trange økonomiske evne er sket en del forhøjelser af alders- og invaliderenten, kan man kun sige, at det ikke blot er det, vi trænger til, men en reform, der muliggør en refusionsordning fra staten, og som dækker samfundets udvikling og behov på dette meget vigtige område. Som bekræftelse på det nævnte har jeg for nylig erfaret, at landsrådet under det ordinære møde vil forhøje ydelserne med 50 pct., forudsat at staten vil refundere 80 pct. af forhøjelsen.

Hvis den omhandlede reform endelig er færdig om et eller to år — hvad ved jeg — så bliver udkastet efter de nugældende regler forelagt for landsrådet til udtalelse og går derefter til ministeriet til korrektion, før det langt om længe når det høje ting. Jeg håber ikke, at denne presserende sag holder 10 års jubilæum, regnet fra fremsættelsen af ønsket herom i 1959, før den er ført ud i livet.

I henhold til, hvad jeg lige har redegjort for, vil vi derfor henstille, for det første at den højtærede Grønlandsminister tager spørgsmålet vedrørende en eventuelt forenklet og hurtigere arbejdsgang ved lovforslagenes fødsel op til nærmere overvejelse, naturligvis dog med skyldigt hensyn til bevarelsen af den grønlandske indflydelse; for det andet henstiller vi, at den højtærede Grønlandsminister foranlediger, at social-

[Rosing.]

reformarbejdet fremskyndes så meget som muligt, så udkastet kan blive forelagt for landsrådet til udtalelse næste år.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 14 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Fortsettelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 12¹⁰.

5. møde.

Onsdag den 20. oktober kl. 14.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Hastrup* til boligministeren:

„Vil den kritik, beboerne offentligt har givet udtryk for, give anledning til, at boligministeren lader gennemføre en undersøgelse af forholdene vedrørende udlejningen og prioriteringen af Albertslund og Høje Gladsakse?“

Hastrup: De to store sociale boligkomplekser Albertslund og Høje Gladsakse, som netop er ved at blive færdiggjort i hovedstadsområdet, har været genstand for en livlig diskussion, efter at lejerne er blevet stillet over for betydelige forhøjelser af den oprindeligt meddelte husleje. Denne diskussion har haft en sådan karakter, at den ikke bør gå upåagtet hen. De to ejendomskomplekser har opnået statsgaranti og anden form for statslig og offentlig støtte i kraft af boliglovens bestemmelser. Dette

pålægger statsmagten et særligt ansvar. Det vil ikke være uberettiget at sige, at selskabernes daglige ledelse, bestyrelse og administration i virkeligheden handler på det offentliges vegne. At det forholder sig på denne måde, fremgår i øvrigt også af den omstændighed, at boligministeriet fører et særligt tilsyn med disse selskabers virksomhed. Den kritik og uro, som er opstået omkring Albertslund og Høje Gladsakse, er derfor også en kritik, som falder tilbage på statsmagten. Jeg er naturligvis klar over, at husleje-forhøjelserne først og fremmest må tilskrives det sidste par års meget betydelige stigning i renteniveauet, og at selskabernes ledelse og administration ikke kan gøres ansvarlig for denne udvikling.

Men den kritik, der er fremsat fra beboerside, rækker videre. Lad mig nævne nogle enkelte af de spørgsmål, som har været rejst. Har selskaberne været tilstrækkelig forudseende med hensyn til kursudviklingen? Hvilket kursniveau er man gået ud fra i det driftsbudget, der har ligget til grund for den oprindelig fastsatte husleje, og har man revideret dette budget efter udlejningens påbegyndelse? Kunne kurs-tabet have været begrænset enten ved tidligere prioritering eller ved afhændelse af obligationerne på et gunstigere tidspunkt? Hvorfor modtog lejerne først besked den 27. juli 1965? Var det ikke muligt at overse situationen tidligere, således at i hvert fald en del af dem, der nu er lejere, kunne have fået besked, inden de traf beslutning om at forlade deres hidtidige bolig for at rykke ind i de nye og dyrere boliger? Hvor meget af leje-forhøjelsen skyldes tab som følge af kursudviklingen, og hvor meget skyldes andre forhold? Er formaliteterne med hensyn til varslingen af leje-forhøjelsen blevet tilbørligt iagttaget, og hvad har man i det hele taget sagt til lejerne?

Se, disse og andre spørgsmål er blevet rejst, og de er af en sådan art, at det må anses for at være nødvendigt, at det bliver undersøgt, hvorvidt den kritik, som de rummer, er berettiget eller ej. Kravet om en sådan undersøgelse er i øvrigt tidligere blevet fremført, nemlig ved et møde, som beboerne i Albertslund afholdt den 15. september med repræsentanter fra de politiske partier. Jeg foreslog ved denne lejlighed,